Available online at http://jgu.garmian.edu.krd

Journal of University of Garmian

https://doi.org/10.24271/garmian.19632

كاره ئەسپێكتییەكان لە زمانی كوردیدا

خۆشناو عەزیز حەمەئەمین[1]، مەحموود فەتحوڵڵا ئەحمە[2]

1 كۆلێژی پەروەردەی بنەڕەت، زانكۆی ڕاپەڕین

2 كۆلێژی زمان، زانكۆی سلێمانی

Article Info

Received: July, 2019

Revised:August,2019

Accepted: August ,2019

Keywords

ئەسپێکت، تێنس ، بارودۆخ ، سەرەنجام ، ڕووداو.

Corresponding Author

khoshnaw.aziz@uor.edu.krd

پوختە

كاره ئەسپێكتییەكان، یا جەختكردنەوەی باری سەرنج لە بارودۆخی دەربڕراو، یاخود بنیاتی كاتی پێكهاتەی بارودۆخ بابەتێكی ڕێزمانییە، و هەر زمانە بە پێی تایبەتیی زمانەكەی نیشانیدەدات، ئەم توێژینەوەیەش هەوڵێكە بۆ باسكردن لەو كارانەی، كە وەک كارە ئەسپێكتییەكان لە زمانی كوردیدا دەناسرێن، ئەگەرچی كوردی زمانێكی تێنسییە وەك لەوەی ئەسپێكتی بێت، لەوەشدا لە ئینگلیزی دەكات، بە پێچەوانەی ڕوسییەوە، كە تا ڕادەیەكی زۆر ئەسپێكتییە، بەڵام ئەمە واتای ئەوە نادات، كە كوردی ئەسپێكتی نییە، بەڵكو ئەوە ڕاستییەكە و بڕاوەتەوە، بۆ ئەم ئامانجەش ژمارەیەك لە فۆڕمی تێنسی دیاریكراو دەخەینەپێش چاو، كە ڕاستەوخۆ جەخت لە سەرەتا، ناوەڕاست و كۆتایی بارودۆخەكان دەكەنەوە، هۆی هەڵبژاردنی ئەم بابەتەش ئەوەیە، لە ئەمڕۆدا زمانەكان شیدەكرێنەوە و پەسندەكرێن، تا هەموو ئاست و پێكهاتەكانیان بخرێتەڕوو، بەڵام شیكردنەوە و پەسنكردنی كاره ئەسپێكتییەكانی زمانی كوردی لە توێژینەوەیەكی سەربەخۆدا لەبەردەستدا نییە.

لەم توێژینەوەیەدا سوود لە ڕێبازی شیكەرەوەی پەسنكەرانە وەرگیراوە، و سروشتی كارەكە ئەوەی خواستووە جگە لە پێشەكی، كە سەرەتایەكە بۆ چوونە نێو باسەكەوە، بە پێی پلانێک دابەشی دوو بەش بكرێت: بەشی یەكەم لە سێ تەوەرە پێكهاتووە، كە تێیدا دەروازەیەک بۆ ئەسپێكت و پێكهاتەی ئەسپێكت و گریمانەی پێشكات خراوەتەڕوو. بەشی دووەمیش بۆ (كاره ئەسپێكتییەكان لە زمانی كوردیدا) تەرخانكراوە، وسێ تەوەرە لەخۆدەگرێت، لەگەڵ خستنەڕووی گرنگترین ئەنجامەكان و، ڕیزكردنی سەرچاوە بەكارهاتووەكان بە دوای یەكدا..

پێشەكی

ئەم توێژینەوەیە هەوڵێكە بۆ باسكردن لەو كارانەی، كە وەك كارە ئەسپێكتییەكان دەناسرێن، و بنیاتی قووڵ و شاراوەیان جۆرێك لە توێژینەوە و باس و خواس بەخۆوەدەگرێت، و جۆرێكی تایبەتن لە كۆی كارەكانی زمانی كوردی، ئەوەی لەكارەكانی دیكەشیان جیادەكاتەوە ئەوەیە، كە تایبەتمەندیی دەستپێك، بەردەوام، وەستان وكۆتایی بارودۆخ لەخۆدەگرن، واتە ئەو كارانە بەشێك لە بنیاتی واتاكانیان جەخت لە سەرەتا، ناوەڕاست، بەردەوامی و كۆتایی ئەو بارودۆخانە دەكەنەوە، كە دەیانخەنەڕوو، جگە لەوە، ئەمانە جەخت لە ڕووداو و ناوەرۆكی پێوەندیدار لە خاڵێك یان زیادتر لە كاتدا دەكەنەوە، بۆ نموونە: هەنگاونان، دەستپێكردن، و دەستپێدەكات ... "begging, start, and commence" جەخت لە بارەی ڕوودان لە دوای ڕوونەدانی خشكەییەوە دەكەنەوە، هەروەها وەستان، تەواوكردن،

وکۆتایپێنان/کۆتاییپێهێنان، جەخت لە ڕوونەدان لە دوای ڕووداني پێشبینیکراو دەکەنەوە، بەردەوامیش جەخت لە ڕوودان لە دوای خاڵی ئاماژەکردنی کۆتاییەوە دەکاتەوە (Newmeyer, 1975:25).

کوردی زمانێکی تێنسییە وەك لەوەی ئەسپێکتی بێت، لەوەشدا لە ئینگلیزی دەکات، بە پێچەوانەی ڕوسییەوە، کە تا ڕادەیەکی زۆر زمانێکی ئەسپێکتییە، لە هەمان کاتدا، ئەمە واتای ئەوە نادات، کە کوردی ئەسپێکتی نییە، بەڵکو ئەوە ڕاستییەکە و براوەتەوە، ئێمە لەو باسەدا جەخت لەسەر ئەوە دەکەینەوە، کە کوردی هاوتایە بە ئینگلیزی و فارسی، بۆ ئەم ئامانجەش ژمارەیەك لە فۆرمی تێنسی دیاریکراو لە کوردیدا دەخەینەپێشچاو، کە ڕاستەوخۆ جەخت لە سەرەتا، ناوەڕاست و کۆتایی بارودۆخەکان دەکەنەوە، ئەوە لە ئینگلیزیدا تا ڕادەیەك بێکێشەیە، بۆ باسکردنی هەر بارودۆخێکی دیاریکراو زاراوەیەکی تایبەت جێگیرکراوە، هەرچەند دوو فۆرمی تێنس لە هەندێك شوێن زۆر لە یەك نزیکبن، ئەوە لە شوێنی دیکەدا بە واتا و ئەرکی جیاوازەوە بەکاردەهێنرێن، لە فارسیدا دووبارە بە بەراورد بە کوردی تا ڕادەیەکی زۆر بێکێشەیە، ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە لە فارسیدا زاراوەی عەرەبی تێکەڵ بە فارسی بەکاردەهێنرێن، تا ئەو بۆشاییە پڕبکاتەوە، کە لە ئەنجامی لێکنزیکی ئەرك و ڕەفتاری هەندێك کاری، وەك "start, begin, continue and keep"دا بەدی دەکرێت، لە کوردیدا ئەو تێکەڵاوییە زیادترە تا ئەو ڕادەیەی بە ئاسانی ناتوانیت فۆرمی تێنسێکی دیاریکراو هاوتا بە کاری ئەسپێکتی "begin" لە ئینگلیزیدا بدۆزیتەوە، بۆیە کاری "دەستپێکردن" هەموو ئەو واتا و ئەرکانە دادەپۆشێت، کە کاری "start" و "begin"لە ئینگلیزیدا بە ئەنجامی دەگەیەنن.

ئەوەی ماوە لەم پێشەکییەدا باسی لێوەبکەین، گرنگیی ئەم توێژینەوە لەوەدایە، کە دەگمەنە بە شێوەیەکی وەها باس لە وردەکارییەکانی کارە ئەسپێکتییەکان لە زمانی کوردیدا کرابێت، هەروەها بنەما و تایبەتییەکانیان و چۆنیەتی بەکارهێنان و کارکردنیان خرابێتەڕوو، و بە زمانانی دیکەش بەراوردکرابن. بۆ دەستبەرکردنی ئەم بنەمایانە و چەند لایەنێکی دیکە هێڵە سەرەکییەکان و بنەمای نووسینی ئەم توێژینەوەیە سوودوەرگرتن لە ڕێباز و توێژینەوەی شیکەرەوەی پەسنکەرانەی سینکرۆنی دەبێت، هەروەها هێنانەدی ئامانجەکانی کارەکەش وایخواستووە بە پێی پلانێك بە سەردوو بەشدا دابەشبکرێت:

بەشی یەکەم لە سێ تەوەرە پێکهاتووە، لە تەوەرەی یەکەمدا هەریەکە لە زاراوەی ئەسپێکت، و زاراوەی ئەسپێکت و ئەکشنسارتێن خراونەتەڕوو، تەوەرەی دووەم بۆ پێکهاتەی ئەسپێکت و تایبەتییەکانیان، و تەوەرەی سێیەمیش بۆ گریمانەی پێشکات تەرخانکراوە.

بەشی دووەمیش سێ تەوەرە لەخۆدەگرێت، لە تەوەرەی یەکەمدا باس لە میکانیزمی کارکردنی کارە ئەسپێکتییەکان دەکەین، و لە تەوەرەی دووەمدا هەوڵمانداوە بابەتەکە ببەینە لایەنی پراکتیکی و گرنگترین کارەئەسپێکتییەکانی زمانی کوردی بە ڕوونکردنەوە و نموونەی پێویستەوە نیشانبدەین، لە تەوەرەی سێیەمیشدا هەریەکە لە نەریت، نەرێ و ئاوەڵناو لە تێنسی کارە ئەسپێکتییە کوردییەکاندا دیاریکراوە.

خستنەڕووی گرنگترین ئەنجامە بەدەستهاتووەکان، و ڕیزکردنی سەرچاوە بەکارهاتووەکان بە دوای یەکدا، لەگەڵ پوختەی توێژینەوەکە دەبنە کۆتایی ئەم هەوڵە.

بەشی یەکەم: دەروازەیەک بۆ ئەسپێکت و پێکهاتەی ئەسپێکت و گریمانەی پێشکات

١ . 1 ئەسپێکت

1 . 1 . 1: زاراوەی ئەسپێکت

دیاریکردنی ئەسپێکت لە بواری "باری سەرنج" یان "جۆری بارودۆخ" و "چالاکی، جەختکردنەوە و گرنگیپێدان"، جێبەجێدەکرێت، زاراوەی ئەسپێکت، هاوتایە بە "vid"ی ڕووسی، کە بە شێوەیەکی مێژوویی بۆ زاراوەی لاتینی "vider"دەگەڕێتەوە، کە بە واتای "to see" دێت، واتە "بینین"،

که دەکاتە "دونیابینی"، هەروەها زاراوەی یۆنانی "Eidos" بە واتای ئەوەی، کە دەبینرێت، لە فۆرم، شکڵ و قەوارەوە، بە لای (Porzig, 1927:152)ەوە، ئەسپێکت وا دەبینرێت وەك ئەوەی، جەختکردنەوە و باری سەرنج لە بارەی بارودۆخی دەربڕراوبێت، لە لای (Comrie, 1976:3) ئەسپێکت بریتییە لە "ڕێبازی باری سەرنجی جیاواز لە بنیاتی کاتی پێکهاتەی بارودۆخێك"..

باوترین پێناسە بۆ ئەسپێکت، لە نێوەندی زانایانی بواری ئەسپێکتی مۆدێرندا ئەوەیە، کە لەسەر پێناسەی Holt, (1943:6) بیناکراوە، و دەڵێت، زۆر لە زمانزان و قوتابخانەکان جیاوازی لە نێوان ئەسپێکت و کردەوەدا دەکەن، تەنیا دوو ئەسپێکت پەسەنددەکەن. ئەوانەش بریتین لە پێرفێکتیڤ و ئیمپێرفێکتیڤ. کەسانی دیکە،بۆ نموونە، Lyons و Comrie، هەندێك ئەسپێکتی دیکەش دەخەنە سەر ئەو ئەسپێکتانە، بۆ نموونە، نەریت habitual، ستەیتیڤ stative، دووبارەبوونەوە iterative و هەروەها.

١ . 1 . ٢: زاراوەی ئەسپێکت و ئەکشنسارتێن

لە بواری ئەسپێکتدا چەند زاراوەیەك بەکاردەهێنرێن، بۆ نموونە، لە بری ئەکشنسارت (Lyons, 1977:706) زاراوەی "تایبەتمەندیی ئەسپێکت بەکاردەهێنێت"، کە پێشتر ئەو زاراوەیە لەلایەن "Poutsma"وە بەکارهاتووە، و Lyons, (1977:706) تایبەتمەندیی ئەسپێکتی وەك ئەو بەشە ناساندووە، "کە واتاکەی ئاماژە بۆ جۆرێکی تایبەت لە بارودۆخ دەکات زیادتر لە یەکێکی دیکەوە"، و بە لایەوە جیاوازی لە نێوان ئەو دووانەدا ئەوەیە، کە تایبەتمەندیی ئەسپێکت سروشتی سیمانتیکی فەرهەنگییە، و ئەسپێکت بە گشتی چەندین لایەن دادەپۆشێت و چەندین جیاوازی دەگرێتەوە، و ئاست و جیاوازییەکانی لەسەربنەمای واتایی، ماوەدرێژی، زۆر ڕوودان، دووبارەوەبوونەوە، دەستپێکردن، تەواو بوون و هی دیکەش داناوە.

سیستەمی ئەسپێکتی سەربەخۆیی خۆی دەپارێزێت، لەو بارانەدا، کە کاری ڕستە وەك کارێکی کردەیی ڕەفتاردەکات، دواتر وەك دانامیك، ئەوانە پەسنی بارودۆخی ماوەدرێژی دەکەن، بەوە دەگوترێت ڕەفتاری ئەسپێکتی، هەمان بارودۆخ دەشێت وەك کردەوە یان ڕووداو پێشکەش بکرێت. لە هەندێك زماندا "ڕووداو-event" و "کردەوە-action"[1] بە هۆی مۆرفیمی ڕێزمانییەوە لە سیستەمی ئەسپێکتدا نیشاندەدرێن، ئەو کات مۆرفێم ئەرکی ئەو جیاوازییە لەئەستۆدەگرێت، جیاوازیی ئەسپێکتی، کە بە ڕێزمانی نەکراون یان لە ڕێزماندا ڕەنگیان نەداوەتەوە، بۆ نموونە، "static جێگیر"ە، کە بۆ هەردوو ئەسپێکتی ڕاست و تایبەتمەندیی ئەسپێکتی بەکاردەهێنرێت. Comrie و Lyons باوەڕیان وایە، کە ئەسپێکت لە لایەکەوە و ئەکشنسارت لە لایەکی دیکەوە ئاماژە بۆ جیاوازیی سیمانتیکی هەمان جۆر دەکەن. تاقە جیاوازییەك کە هەبێت لە زمانی دیاریکراودا، ئەوە لە دەربڕینی زاراوەی زمانی-دیاریکراودایە. .

. جیاوازی لە نێوان "ئەسپێکت" و "ئەکشنسارت"دا دەبێت لەسەربنەما و بناخەی واتا بێت، ئەوە لە لایەن Herman, (1976), and (Forsyth, 1970) جەختی لە بارەوە کراوەتەوە، بۆ نموونە، "ئەسپێکت تێڕوانینی قسەکەریان نووسەرە بۆ کردەوە، یان بارودۆخی باسکراو"، (Bache, 1982:64)، بە پێچەوانەوە، ئەکشنسارت دیاریدەکرێت وەك ئەوەی، ئەو ڕێبازەبێت، کە تێیدا "کردەوەیەك یان بارودۆخێك گەشەدەکات، یان بەردەوام دەبێت لە بارودۆخێکی دیاریکراودا" (Forsyth, 1970:19) لە باری ئەسپێکتدا، دەڵێت، "قسەکەریان نووسەرئازادە لە هەڵبژاردنەکانی لە نێوان باسکردنی بارودۆخی پێرفێکتیڤ یان ئیمپێرفێکتیڤدا، کە بە هۆی کارەکەوە ئاماژەی بۆدەکرێت. لەکاتێکدا ئەکشنسارت کاتەگۆرییەکی بابەتییە لەوەدا پێکهێنەری هەقیقی بارودۆخی باسکراو هاوبەشی تێدا دەکات"..

1 . 2: پێکهاتەی ئەسپێکت

1 . 2 . 1: پێرفێکتیڤ

لە پێناسە و ناسینی پێرفێکتدا ئەوەی باوە و دەگوترێت ئەوەیە، کە قسەکەرو گوێگر، لە دەرەوە سەیری بارودۆخەکان دەکەن، و ناچنە ناوەوەی بارودۆخی باسکراوەوە، بۆیە بارودۆخەکە وەك دانەیەکی یەکگرتوو دێتەبەرچاو، بێئەوەی ئاماژەکرابێت بۆ پێکهاتە و هەنگاوەکانی

[1] کردەوە بە واتای پرۆسە بەکاردەهێنرێت.

دیوی ناوەوەی بارودۆخەکە، جیاوازیی بەخورتی و پێویست لە بنیاتی ناوەکی بارودۆخەکان لەبەرچاوناگیرێت، پێرفێکتیڤ چەقی دیوی دەرەوەی بارودۆخ دەگوازێتەوە، بانگی گوێگرەکانی دەکات تا لە دەرەوەوە سەیری بارودۆخەکە بکەن، وەك یەك پارچە. بێشك، PFV وەك "کاتەگۆریی ئەسپێکت" مامەڵەدەکرێت. لە زمانە سلاڤییەکاندا زمانەوانەکان جەختیان لەسەر ئەو لایەنە کردووەتەوە، چونکە جگە لە جیاوازیی پێرفێکتیڤ/ئیمپێرفێکتیڤ وەك خوێندنەوەی ئەسپێکت هیچی دیکە وەرناگرن. ئەوە تا ڕادەیەك لە سیستەمی ئەسپێکتی ڕووسیشدا" هەروایە، بە پێی ئامارێك، کە لەلایەن Dahil ەوە ئەنجامدراوە جیاوازی PFV/IPFV لە زیادتر لە چل و پێنج زماندا ڕوودەدات و لە نێویاندا زمانی کوردییە. لە هەریەك لەو زمانانەدا کاتەگۆریی PFV وەك ئەندامی نیشانەکراو و ئیمپێرفێکتیڤێتی وەك ئەندامی نیشانەنەکراو مامەڵەدەکترێن.

کاتەگۆریی پێرفێکتیڤ زیادتر مەیلی بە لای ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوودا هەیە، (Dahil, 1985:79) ئەوە وەك ڕوخسار و تایبەتمەندیی دووەمی پێرفێکتیڤ دەزانێت، و باوەڕی وایە، کە لە هەموو زمانەکاندا، "ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوو پەسنی بەکارهێنانەکانی نموونەیی پێرفێکتیڤ-تاك دەکات، ڕووداوە تەواوبووەکان لە بەکارهێنانە نموونەییەکاندا لە ڕابردوودا دادەنرێن، زمانەکان جیاوازن، سەبارەت بەوەی تا چ ڕادەیەك و بە شێوەیەکی بەرفرەوان ڕێگە بە پێرفێکتیڤ دەدەن، تا لە ئاماژەکردنی کاتی نا-ڕابوردوودا بەکاربهێنرێت". بۆ دۆزینەوەی ڕوخسارە هاوبەشەکانی ئەندامێتی پێرفێکتیڤ لە سیستەمی زمانەکاندا، دەبێت پەنا ببرێتە بەر سیستەم و ڕێبازی نموونەی یەکەمی توخمی خۆیی سەبارەت بە سیمانتیکی کاتەگۆرییە ڕێزمانییەکان، ئەوە وەك سەنگی مەحەکە. لە بواری "ئەسپێکت"دا گرفتی ئەوە دێتە پێشەوە، کە چۆن و بە چ ڕێگەیەك دەتوانین تایبەتمەندیی کرۆکی پێرفێکتیڤێتی دیاریبکەین، (Dahil, 1985:74) لەم بارەوە دەڵێت: "ئەوە توانستی لێتێگەیشتن و زانینی هەیە ئەگەر هاتوو بە شێوەیەکی سادە سەرنج لە ڕوخسارە جیاوازەکان بدەین، کە پەسنی بەکارهێنانی نموونەی یەکەمی توخمی خۆیی پێرفێکتیڤ بکەن". دیارە، لەگەڵ ئەوەشدا، بەکارهێنانی نموونەی یەکەمی توخمی خۆیی پێرفێکتیڤ، بۆ هەموو کاتەگۆرییەکانی هاوبەشن"جیاوازی لە نێوان زمانەکاندا هەیە سەبارەت بەوەی، کە چۆن دەتوانن پێرفێکتیڤ دیاریبکەن". (هەمان سەرچاوەی پێشوو)، ئەو جیاوازییە لە بواری ئەسپێکتۆلۆجییەوە لەسەر فۆڕم، ناوەرۆك و ڕەفتار، بە تایبەت دیاریکردنی پێرفێکتیڤەوە هەیە.

"پێرفێکتیڤێتی جەخت لەسەر باری سەرنجی بارودۆخێك دەکاتەوە وەك دانەیەکی هەموویی، بە بێ ئەوەی جیاوازی لە نێوان هەنگاو و بەشە جیاوازەکانیدا بکات، کە ئەو بارودۆخە پێکدەهێنن، لە کاتێکدا ئیمپێرفێکتیڤێتی گرنگی کرۆکی دەدات بە دیوی ناوەوەی بنیاتی بارودۆخەکە"، (Comrie, 1976:16) لەگەڵ "پێرفێکتیڤێتیدا"، قسەکەر لە دیوی دەرەوە سەیری بارودۆخی دیاریکراو دەکات، و هەموو بارودۆخەکە وەك دانەیەکی یەکگرتوو، لە سەرەتا، ناوەڕاست و کۆتاییدا دەبینێت، بۆیە پێکهاتە و هەنگاوەکان، کە بارودۆخەکەیان پێکهێناوە لێکجیاناکاتەوە، وەك لە "خانووەکەی دروستکرد"، پێچەوانەی "خانەوەکەی دروست دەکرد"دا دەبینرێت. دیارە سەبارەت بە "هەمووییtotality-" دەبێت ددان بەو ڕاستییە دابنرێت، کە ناکرێت بۆ هەموو زمانەکان وەکیەك بێت، تەنانەت لە گەڵ ئیمپێرفێکتیشدا هەموو دانەکان هەمان خوێندنەوە وەرناگرن.

1 . 2 . 1 . ١: تایبەتمەندیی پێرفێکتیڤ

بە شوێن (Dahil, 1985:78-80)دا، هەموو ئەوانەی لەسەر کاتەگۆریی ئیمپێرفێکتیڤ کاردەکەن، لەو باوەڕەدان:

(أ) پێرفێکتیڤ ئاماژە بۆ ڕووداوێکی تاك دەکات، کە ناتوانرێت لەوە زیادتر لێکبدرێتەوە، خاڵی کۆتایی دیار بەخۆوەدەگرێت، بە زۆری لە ڕابردوودا ڕوودەدات، ئەمە تایبەتمەندییەکی زۆینەی ئەو زمانانەیە، کە جیاوازیی پێرفێکتیڤ/ئیمپێرفێکتیڤ بەخۆوەدەگرن، بەڵام ناکرێت ئەوە لە هەموو زمانەکاندا هەمان شت بێت.

ئاستی کاتەگۆرییەکانی "کاتی" و "ئەسپێکتی" بە مەبەستی بنیاتنانی سیستەمی هەرسێك، TMA[2] بە لای (Comrie,

---

[2] مەبەست time, mood and aspectـە، واتە کات، مود و ئەسپێکت.

(1976:71)ەوە دانەیەك لەو پێوەندییانەی کە زۆر جێگەی سەرنجن، لە نێوان ئەسپێکت و تێنسدا... ڕوودەدات کاتێك جیاوازیی ئەسپێکتی بۆ تێنسێك یان زیادتر سنووردارده‌کرێت... ئەوە دەردەکەوێت، کە جیاوازیی ئەسپێکتی لە تێنسی ڕابردوودا دەردەکەوێت. بەو جۆرە لە زۆربەی زمانە هیندۆئەورووپییەکان، و هەروەها لە زمانی جۆرجیدا، جیاوازی لە نێوان ئیوریست Aoristy[3] و ئیمپێرفێکت تەنیا لە تێنسی ڕابردوودا هەیە، و هیچ جیاوازییەکی هاوشێوە لە تێنسی دیکەدا نییە.

لێرەدا ئاماژە بۆ هەقیقەتێك دەکرێت، کە زۆرباو و هاوبەشە بۆ کاتەگۆڕییەکانی TMA نا-داهاتوو تا سیستەمی سێلایەنی فۆڕم بکات، وەك لە سیستەمی TMAی هیندۆئەورووپیدا ڕوودەدات:

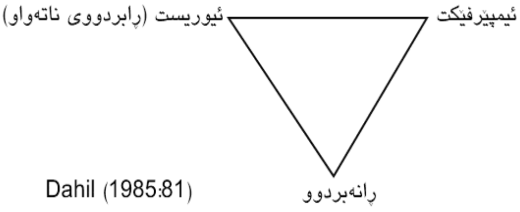

دایاگرامی (١)

(ب) پێرفێکت یان پێرفێکتیڤ بە هۆی نیشانەی مۆرفۆلۆجیکەڵی و نیشانەی پاشگری بکەرییەوە دیاری دەکرێت، سەبارەت بە پێرفێکتیڤ/ئیمپێرفێکتیڤ دەکرێت ئەو پرسیارانەی لای خوارەوە بکرێن: .

-ئایا ڕابردوو تەنیا بۆ ڕابردوو سنوردارکراوە، یان چی؟

-ئایا ڕابردوو بۆ ئیمپێرفێکتیڤ سنووردارکراوە؟

جیاوازییەکە لەوەدایە، پێرفێکتیڤ لەسەر ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوو سنوردارکراوە، بەڵام دەشێت لێکدانەوە و دیاریکردنەکەی بۆ "پێرفێکتیڤ" و "ئیمپێپێرکتیڤ"یش بەکاربهێنرێت، ئەگەر بەکارهێنانی فۆڕمی پێرفێکتیڤ ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوو بگەیەنێت، نیشانەی زیادتر بۆ ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوو پێویستناکات.

لە کاتێکدا، کە قەدی تێنسی کاری ڕابردووی پێرفێکتیڤ واتای ئەوە دەدات، کەسێك لە ڕاستیدا کردەوەیەکی کردووە "یان تەواوی کردووە"، تێنسی ڕانەبردووی کاری ئیمپێرفێکتیڤ تەنیا واتای وایە، "کەسێك دەستیکردووە بە کردەوەیەك (بەڵام تەواوی نەکردووە)" یان کەسێك هەوڵیداوە کردەوەیەك بکات (بەڵام سەرنەکەوتووە)، بەم شێوەیە تێنسی ڕابردووی ئەسپێکتی ئیمپێرفێکتیڤ لە ئیمپێرفێکتی لاتینی دەکات (Dahil, 1985:88).

ئەسپێکتی پرۆگرێسڤ بە پێی ئەو ئامارەی لە لایەن (Dahil, 1985)ەوە کراوە، لە بیستوهەشت زماندا دەبینرێت، لە زۆربەیاندا بە شێوەی پەراوێزی، کە لە نێویاندا کوردییە، ڕوودەدات. نموونەی یەکەمی توخمی خۆیی پرۆگرێسڤ، وەك وەچەبەشی ئەسپێکتی ئیمپێرفێکتیڤ دیاری دەکرێت، لەو زمانانەدا، کە سیستەمی ئەسپێکتییەکەیان لە سەربنەمای جیاوازیی پێرفێکتیڤ/ئیمپێرفێکتیڤ کاردەکات، پرۆگرێسڤ لە سەربنەمای "on-going activiy" کردەوەی گەشەکردووە بنیاتدەنرێت، بە لای (Comrie, 1976)یەوە، پرۆگرێسڤ بەشێکە لە ئیمپێرفێکتیڤێتی، نەك بە پێچەوانەوە، بۆیە بە پێچەوانەی ئیمپێرفێکتیڤەوە سەربەخۆیە لە ئاماژەکردنی کاتی، چونکە: (أ) لە ڕابردوو نا-ڕابردوشدا ڕوودەدات، (ب) لە نا-ڕابردوودا خوێندنەوەی نەریت لەدەستدەدات، (پ) بە پێچەوانەی ئیمپێرفێکتیڤەوە، پرۆگرێسڤ لە کوردیدا بنیاتی پارافرێزی بەخۆوەدەگرێت، (ت) لە کاتێکدا ئیمپێرفێکتیڤ ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ لەگەڵ هەردوو کارە ستەیتیڤ و داینامیکییەکاندا ڕوودەدات پرۆگرێسڤ تەنیا لەگەڵ فۆڕمی تێسنی داینامیکییەکاندا گونجاوە. (د) بە پێچەوانەی پرۆگرێسڤەوە، کە هەمیشە باسی کردەی کاتی دەکات، ئیمپێرفێکتیڤ پەسنی ڕاستی دەکات.

1 . 2 . 2: ئیمپێرفێکتیڤ

تەواو بە پێچەوانەی پێرفێکتیڤێتییەوەیە، قسەکەرو گوێگر لە ناوەوە سەیری بارودۆخەکان دەکەن، وەك ئەوەی خۆیان بەشێك بن لە بارودۆخەکە، سەرەتا و کۆتایی بارودۆخ نابینن، بۆیە گرنگییەکی تەواو دەدەن بە بنیاتی ناوەکی بارودۆخەکان، نواندنی ئیمپێرفێکتیڤێتی چەقی دیوی ناوەوەی

[3] تێنسی ڕابردووی ناتەواوی کارێک بە بێ ئەوەی ئاماژە بۆ ماوەدرێژی یان تەواوبوونی کردەوەیەک بکات، بە تایبەت لە زمانی یۆنانیدا.

بـــارودۆخ دەگـــوازێتەوە، بە واتـــای ئەوەی بەرانبەرەکـــانی بانگـدەکات، تـا لە نـاوەوە سـەیری بارودۆخەکان بـکەن، وەك ئەوەی بـــارودۆخەکە لە گەشـــەکردندا بێـــت. (Bache, 1997:259) و (Comrie, 1976:4) باوەڕیان وایە، کە جیاوازی لە نێـوان "پێرفێکتیـڤ" و "ئیمپێرفێکتیـڤ"دا زیـادتر بە هـۆی هەڵوێســتی بــکەرەوەیە کاتێــك دەیەوێــت بارودۆخەکــان بە پێرفێکتیـڤ یان ئیمپێرفێکتیـڤ پێشـکەش بکات، ئەسـپێکت وەك ئـامێرێکی زمــانی جەختکــردنەوەیە لە بــارەی بــارودۆخی دەربڕراو، کە بکەر دەیەوێت بیگوازێتەوە، بـۆ زانینی زیـادتر بـا سـەیری ئەم نموونانە بکەین:

(أ) باپیر نـامەکەی نوسی. (ب) باپیر نـامە دەنوسێت.

لە (أ)دا کـارەکە لە فـۆرمی پێرفێکتیـڤـدایە، کە لە پـێش کاتی قسـەکردن کۆتایی پێهاتووە، لەم بارانەدا جەخت لەسـەر کۆتایی کردەی نامەنووسین کراوەتەوە، لە کاتێکدا لە دووەمدا باس لە بارودۆخێك کراوە، کە هیچ زانینێکمان سـەبارەت بە سـەرەتا و کۆتـایی کـردەی نـامە نووسـینەکە نییـە. جـۆری بـارودۆخ و ئەسـپێکت ناوبەنـد پێوەنـد و تـێکەڵاون، فـۆرمی کارێکی دیاریکراو، بـۆ نموونە، پرۆگرێسـڤ بەکاردەهێنرێت، کە گونجاوە لەگەڵ هەنـدێك بارودۆخ و لەگەڵ هەنـدێکی دیکەدا نـا. لەبەرئەوە، لە زمانەکانـدا، ڕەفتـار، فیچەرەکانی نـاوەکی و واتای کارەکە گونجاوە لەگەڵ واتـا و فۆڕمێکی دیاریکراو لە کار و ئەسپێکتدا، کە دەشێت لە زمانێکی تردا وانەبێت. ئەسپێکتی پرۆگرێســـڤ، ڕوخســـارگەلێك لەخۆدەگرێـــت کە بە پێـــی سیستەمی ئەسپێکتی پێی دەگوترێت ئیمپێرفێکتیـڤ، کەواتە ئەو دوو لایەنە بە شـێوەیەکی کەرتـی دەچنەسـەریەك، بـۆ نمـــوونە، ئیمپێرفێکـــت پرۆگرێســـڤ لەخۆدەگرێـــت بەڵام پرۆگرێسڤ ئیمپێرفێکت لەخۆناگرێت.

1 . 2 . 2 . 1: تایبەتمەندیی ئیمپێرفێکتیڤ

(أ) دووبارەبوونەوە، بناخەی بنیاتی ئەسپێکتی نەریتییە، وەك ڕەفتاری سەرەکی ئەسپێکتی ئیمپێرفێکتیڤ چاوی لێدەکرێت، هەرکات ڕووداوێکی تـاك بە شـێوەیەکی ڕێکوپێك دووبـارە و سێبارە دەبێتەوە، ستەیتیڤێتی دووبارەبوونەوەی ناسنووردار لە ئیمپێرفێکتدا ڕوودەدات. .

(ب) ئیمپێرفێکـت وەك ناسـادە مامەڵەدەکرێـت، و بەهـۆی پێشـگرەوە (وەك نیشـانە ڕێزمانییەکان) دیاریـدەکرێت، بنیـاتی ڕابـردووی ئیمپێرفێکتیـڤ بە هـۆی لێکـدانی تێنسـی ڕابـردوو لەگەڵ نیشـانەی ئیمپێرفێکتیـڤ و هەنـدێکجار بە هـۆی کاری بەیاریدەوە بنیاتدەنرێت، هەروەها پاشگری نیشانەی بکەری، دە-نوس-ێت. لە زمانی عەرەبیدا، بەم شێوەیە:

نووسی	كتب	He wrote	پێرفێکتیڤ
دەنووسێت	يكتبوو	He is writing	ئیمپێرفێکتیڤ
دەی نووسی	كان يكتبوو	He was writing	ئیمپێرفێکتیڤی ڕابردوو

(پ) ڕابردوو نیشانەکراوە، ئەوە براوەتەوە، کە ئاماژەکردنی کاتی ڕابردوو بەخۆوەدەگرێت، ئیمپێرفێکتیڤ دیارینەکراوە، لەنێو خۆیدا ئاماژەکردنی کاتی داهاتوو لەخۆدەگرێت لەگەڵ یان بە بێ زیادەی زمانی دیکە. لەوەدا کوردی لە زمانی ڕووسی دەکات، بەواتای ئەوەی بنیاتی پەراوێزی واتە ناڕاستەوخۆ کاتێك زیادەی زمانی دیکە هاوبەشی لە بەجێگەیاندنی ئەو ئەرکە دەکات. کارەکانی کوردی پێرفێکتیڤ یان ئیمپێرفێکتیڤن، وەك زمانی ڕووسی، بە شێوەیەکی مۆرفۆلۆجی ڕەگی کاری وەرگیراو هەمیشە مەیلی بەلای ئەوەدایە کە بناخەی ئیمپێرفێکتیڤ دروستبکات. لە مەودای ئیمپێرفێکتیڤێتیدا، نیشانە ڕێزمانی و پەراوێزییەکان ئەرکی گەورەیان دەکەوێتەسەر، کاتەگۆریی پرۆگرێسڤ، لە کوردیدا نیشانەنەکراوە، و دەکەوێتە مەودای ئیمپێرفێتکتیڤێتییەوە، کوردی مۆرفێمی سەربەخۆ بەرانبەر بە نیشانەی پرۆگرێسڤ "ing-"ی ئینگلیزی نییە، لە ئەسپێکتی پرۆگرێسڤی لە ڕابردوودا، بنیاتی سیمانتیکی نیشانەی ئیمپێرفێکتیڤ بە "دە- + قەد" یان بە بێ زیادەی زمانی دیکە خوێندنەوەی " was/were + -ing" وەردەگرێت، کە بە گشتی فۆڕمی داڕشتنێکی مۆرفۆلۆجیکەڵی بەخۆوەدەگرێت، بە خوێندنەوەی کردەی نەریتییەوە، کە تا ڕادەیەکی زۆر لە ئیمپێرفێکتیڤ دەکات. لە کاتێکدا لە فۆڕمی ناپرۆگرێسڤدا جیاوازی لە نێوان ڕابردوو و ڕانەبردوو پیشاندەدرێت.

1 . 2 . 3: بارودۆخی چرکەساتی punctual

باس لەو بارودۆخانە دەکات، کە زۆر کورتخایەنن، و لە هەقیقەتدا کاتیان ناوێت، بە واتایەکی دیکە مەبەست ڕوودان یان کردنی کارێك لە کاتێکی لەباریان ئاماژە و گەڕانەوە بۆ ڕووداو یان کردەوەیەك، کە لە کات و شوێنێکی تایبەتدا ڕوودەدات، ئەوە بە پێچەوانەی ئەو بارودۆخانەیە کە لە ماوەیەکی دوورتر لە کاتدا ڕوودەدەن و دەخایەنن، لەبواری ئەسپێکتدا "کورتخایەنێتی" بە واتای چۆنیەتی بارودۆخی باسکراو دەگەیەنێت، کە لە کاتدا درێژنابێتەوە، بەڵکو ئەوانە دانەیەکن لە بارودۆخی کورتخایەن، بە گشتی بارودۆخە کورتخایەنەکان هیچ ماوەدورریەکی ئەوتۆ بەخۆوەناگرن، کە شایانی باس بێت، بۆیە بارودۆخە کورتخایەنەکان بنیاتی دیوی ناوەوە بەخۆوەناگرن، ئەوانە زیادتر بارودۆخی داینامیکن و بەشێك نابن لە بارودۆخی ئیمپێرفێکتیڤێتی، کە لەوێدا قسەکەر دەبێتە بەشێك لە ڕووداوەکە و بنیاتی دیوی ناوەوە بۆ خوێنەر و گوێگرەکان دەخاتەڕوو، ئەوە وادەکات کە بارودۆخە کورتخایەنەکان لەگەڵ کاتەگۆریی ئیمپێرفێکتیڤدا ناگونجێن (Smith, 1983:478).

لە هەر زمانێکدا دەشێت بارودۆخی "کۆکین" وەك نموونەی یەکەمی توخمی خۆیی بارودۆخە کورتخایەنەکان هەژماربکرێت، بە تایبەت "کۆکین"، "پژمین"، یان "لە دەرگادان"ی تاك... بە گشتی "کۆکین" لە فۆرمی ئەسپێکتی پرۆگرێسڤدا، کە واتای ئیمپێرفێکتیڤێتی دەگەیەنێت نایەتەوە و ناکۆکە. لە ڕاستیشدا کاتێك دەگوترێت "ئازاد دەکۆکێ Azad was coughing" ئەمە ئاماژەیە بۆ زنجیرەیەك لە "کۆکین"، کە دەکرێت وەك زنجیرەیەك لە کۆکین لە کاتدا درێژببنەوە. دیارە، نابێت ئەوەش لە یادبکەین، کە تەنانەت یەك کۆکەی تاکیش نابێت بە تەواوی کورتخایەنی وابێت، کە لە لە کاتدا درێژنەبێتەوە، بۆیە زمانەوانەکان لەبری کورتخایەنی "punctuality" زاراوەیەکی دیکە بەکاردەهێنن بە ناوی "semelfactive"، کە هاوتایە بە ڕووداوی "چرکەسات"، کە بە پێچەوانەی بارودۆخی کورتخایەنەوە واتای ئەوە دەدات، کە بارودۆخی دیاریکراو تەنیا یەکجار ڕوودەدات، بۆ نموونە، "پژمین"، "کۆکین" یان لە دەرگادان"ێکی تاك. دواجار دووبارەوەبوون بە گشتی زنجیرەیەك لەو ڕووداوانە لەخۆدەگرێت (Comrie, 1976:28).

١ . ٣: گریمانەی پێشکات

١ . ٣ . ١: بیری لۆجیکی گریمانەی پێشکات

بیری گریمانەی پێشکات لە بواری بناخەی بیری سیمانتیکی، لە لۆجیکی ماتماتیکیدا بەکاردەهێنرێت، ڕاستی و سەرەنجامی لۆجیکی وەك پێوەندی لە نێوان ڕستەیەکدا بەدەستدێت، کە وەك بەرکاری ڕێزمانی و دونیای دەوروبەر (نموونە، لێکدانەوە) لەبەرچاودەگیرێت. بیری دونیای دەوروبەر بەهۆی لۆجیکەوە دیاریدەکرێت، لە زمانی لۆجیکیدا، ئەو بارودۆخانەی بە هۆی ڕستەیەکەوە باسی لێدەکرێت، دەبێت ڕاستبێت، گریمانەی پێشەکی لە مەودای ئەو هاوکێشەیەدا چارەسەردەکرێت، کە "دەگوترێت، ڕستەی S سەرەنجامی لۆجیکی دەستەیەك لە ڕستەکانی وەك *Sە، و لە هەموو بارودۆخەکاندا S ڕاستە، گەر هەموو ڕستەکانی *Sڕاستبن. لە بارێکی وەهادا ئێمە هەروەها دەڵێین، کە S بە شوێن فۆرمی لۆجیکی Sەوەیە و*Sە شێوەیەکی لۆجیکی S دەگەیەنێت (Keenan, 1971:45).

سەرەنجام و زانیاری لە هەر خوێندنەوەیەك لە ڕستەی ژێر توێژینەوەدا، پشت بە واتای خودی ڕستەکە دەبەستێت، بۆ دیاریکردنی پێوەندیی واتا کرۆکییەکان لە نێوان ڕستەکاندا، بۆیە پێویستە بیری سەرەنجام لە سەرەتا و بناخەدا دیاربکرێت. سەرەنجامی گریمانەی پێشەکی لۆجیکی بەم شێوەیە دیاری دەکرێت، "ڕستەی S بە شێوەیەکی لۆجیکی گریمانەی ڕستەی S دەکات، تەنیا لەم بارەدا، کە S بە شێوەیەکی لۆجیکی S بگەیەنێت، و نەرێی S-- ,S هەروەها بە شێوەیەکی لۆجیکی S بگەیەنێت" (هەمان سەرچاوە و لاپەڕەی پێشوو) بە واتایەکی دیکە، ڕاستی S مەرجی پێویستییە لە سەر ڕاستی یان هەڵەیەتی .S بەم شێوەیە ئەگەر S ڕاست بێت، پاشان S دەتوانێت ڕاست یان درۆبێت، بۆ زانینی زیادتر با سەیری ئەم ڕستانە بکەین:

١. نازەنین شوی بە برای ئازادکرد. ئازاد برای هەیە.

٢. نازەنین شوی بە برای ئازاد برای هەیە.

ئازادنەکرد.

٣.	قسەکانی چرۆ ئازادی دڵگرانکرد.	چرۆ قسەی کرد.
٤.	قسەکانی چرۆ ئازادی دڵگراننەکرد.	چرۆ قسەی کرد.

بیری گریمانەی پێشەکی بە هۆی ئەو پێوەندییەی لە نێوان دەربڕینی ڕستەیەك و ئەو دەقەی تێیدا ڕوودەدات، دیاری دەکرێت. ئاسایی بە هۆی دەربڕینی ڕستەیەکی دیاریکراوەوە، دەتوانرێت ئاماژە بۆ زنجیرەیەك ڕاستی بکرێت، لەوانە: (أ) ڕاستی ڕەفتاری قسەکردن، (ب) هەموو ئەو دانە و هاوبەشانەش، کە هاوبەشی لە کردەوەی قسەکردندا دەکەن و (پ) کەلتوری هاوبەش و فیزیکی لە چوارچێوەی کردەوەی قسەکردندا. بەم جۆرە دەقی دەربڕینێك بە شێوەیەك دیاری دەکرێت، کە ئەو ڕەگەزە سەرەکییانەی پێویستن لەخۆبگرێت، بۆ نموونە، یەکەم، قسەکەر، نامەیەك بە ناوەرۆکێکی دیاریکراوەوە، گوێگر و کات و شوێنێکی دیاریکراو. لە پاڵ ئەوانەدا، هەندێك مەرج هەن، کە پێیان دەگوترێت، گریمانەی پێشکاتی ڕستەیەك، چونکە بەبێ ئەو ڕەگەزانە دەربڕینەکە توانای لێتێگەیشتنی کەمترە، یان دەتوانین بە هۆی هەندێك ڕێگەی دیکەی نا-حەرفییەوە، لە ناوەرۆکی دەربڕینەکە بگەین، ئەو مەرجانە بەلای (Keenan, 1971:49)وە، بریتین لە: .

(أ) بار و جۆری پێوەندییەکان لە نێوان هاوبەشەکاندا، (ب) پێوەندیی تەمەن، ڕەگەز، و نەوە لە نێوان هاوبەشەکاندا، (پ) پێوەندییەکانی بار، جۆر، تەمەن، ڕەگەز، لە نێوان هاوبەش و تاکەکاندا، کە لە ڕستەدا ناویان هاتووە، (ت) ئامادەبوون و نەبوونی بەرکارە دیاریکراوەکان لە چوارچێوەی فیزیکی ڕستەکەدا و (د) پێوەندیی شوێنی هاوبەش و بەندەکان، کە لە خودی ڕستەکەدا ناویان هاتووە .

پێناسەی گشتی و گونجاو بۆ گریمانەی پێشکاتی پراگماتیکی لەوەدا کورت دەکرێتەوە، کە "دەربڕینی ڕستەیەك بە شێوەیەکی پراگماتیکی پێشبینی ئەوە دەکات، کە دەقەکەی گونجاوە، گوێگر/خوێنەر لە ڕستەیکی دیاریکراودا کاتی خوێندنەوەی یان گوێلێبوونی دەزانێت، کە ژن، پیاو، منداڵ یان پیرە. ئەرکی سەرەتایی زمانەوانی پەسنی گشتی، لێوردبوونەوەیە لە کەرەستەی زمانی دیاریکراو تا ڕاستەوخۆ تێبگەین، کە دەبێت چ جۆرێکی واتا بە هۆی ڕەفتاری پێکهێنەرەکانیانەوە بگوازرێتەوە، بۆ نموونە:

(أ) باوەڕم بە نازەنین هەیە، زیرەکە وەك من.

(ب) نازەنین ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ دەخوێنێتەوە.

(پ) بە درێژایی قەراخی ڕووبارەکە پیاسەیانکرد.

(ت) گفتوگۆمان لەسەر تەواوی گرفتەکان کرد.

(د) بینیم، نازەنین جگەرەی دەکێشا.

ڕستەکانی سەرەوە بە مەبەستی گواستنەوەی ڕاستی، بارودۆخ، ڕووداو، کردە و... بەکارهاتوون. توێژینەوە لە کاتەگۆرییە جیاوازییەکان زیادتر لە مەودای کاتەگۆریی کاری لە ڕستەکاندا دەستپێدەکات، بۆ نموونە، دیاریکردنی بنیاتی ڕێزمانی فۆرمێکی کاریی دیاریکراو، کاتەگۆرییەکانی وەك "تێنس"، "ئەسپێکت"، "مود" و "کاتی" لێدەکەوێتەوە. بە مەبەستی پۆلکردن و بەدەستهێنانی زانیاریی تەواو سەبارەت بە ئەو کاتەگۆرییانە، دەبێت لە ڕێگەی گرنگیدانەوە بێت، بە (أ) واتا، ڕەفتار و بنیاتی سیمانتیکی فۆرمی تێنسی دیاریکراو، (ب) واتا، ڕەفتار و بنیاتی سیمانتیکی ئەرگیۆمێنتەکانی فۆرمی تێنسەکە، بە هەموو پێکهێنەرەکانی ڕستەکەشەوە بارودۆخێك باسدەکرێت، کە دەکرێت ڕاستبێت یان هەڵە، بۆیە دەبێت دونیای "چاوەڕوانکراو"، لە نێوان "دونیای هەقیقی" و دونیای "چاوەڕوانکراو"دا، بە پێوەندییەکی بەهێزیان لاوازەوە دیاری بکرێت. دیارە، ئەمەش پشتبەستوو بە سروشتی مەرجی و ئەزموونی کەسەکانەوە سنوردارەدەکرێت. بۆیە لە هەر لێکدانەوەیەکی زمانی، بە تایبەت لە بواری سیمانتیکیدا دەبێت لە پاڵ دونیای ڕاستییەوە دونیای "چاوەڕوانکراو"یش لەبەرچاوبگیرێت. ئەو بارودۆخانەی بەهۆی ڕستەکانەوە دەردەبڕرێن، لە هەموو ئاستەکاندا چوونیەکنین، بە سەرنجدان لە هەردوو فۆرم و بنیاتی سیمانتیکی تێنسەکە و ئەرگیۆمێنتەکانی، چەندین جیاوازی و وەکیەکی و ناوبەند پێوەندی لە نێوانیاندا بەدیدەکرێت، بۆ نموونە، سادە پێچەوانەی پرۆگرێسڤە، ڕابردوو پێچەوانەی نا-ڕابردووە، .

(أ) لە کاژێر دە لە خەو هەڵستا. . .

(ب) لە کاژێر دە لە خەو هەڵدەستا

(پ) بۆیەچییەکە پارچەیەکی جوانی تەواوکرد. (ت) بۆیەچییەکە پارچەیەکی جوانی تەواودەکرد.

هەردوو قسەکەرو گوێگر لە (أ) و (ب) بارودۆخی باسکراو لەدەرەوە وەك دانەیەکی یەکگرتوو، کە سەرەتا، ناوەڕاست و کۆتایی پێکەوە گرێدەدات، دەبینن، لە باری سەرنجی ئەسپێکتەوە ئەو بارودۆخانە خوێندنەوەی پێرفێکتیڤ وەردەگرن، بە بێ ئەوەی بنیاتی ناوەوەی بارودۆخەکە لەبەرچاوگیرابێت لە (ب) و (ت)دا، قسەکەرو گوێگر لە نێوەوە سەرنج لە بارودۆخی باسکراو دەدەن، خاڵی چەقبوونەوە لە نێوەڕاستی بارودۆخەکاندا کورتدەبێتەوە، بۆیە بارودۆخی باسکراو خوێندنەوەی پرۆگرێسڤ، وەك وەچە بەشی ئیمپێرفێکت وەردەگرێت، لە نێوەوە یان ئەو بارودۆخانەی بە هۆی ڕستەکانی سەرەوە باسکراون دەبینین، چونکە بارودۆخی باسکراو وەك پرۆسە پێشکەش دەکرێت.

١ . ٣ . 2: ناوبەند پێوەندی و کارلێککردن لە نێوان ئەسپێکت و تێنسدا

باس لەوە دەکرێت، کە چۆن بەهای ئەسپێکت پێوەندیی بە بەهای تێنسەوە، بە تایبەت لە بواری "پێکەوەنەگونجان in compatibility"دا هەیە، ئەوەش خۆی لەخۆیدا جەختکردنەوەیە لەسەر بەهای فۆڕمی تێنس، کە دەکرێت ئەسپێکت لە مەودا و فۆڕمی تێنسەکانەوە هەڵبسەنگێنرێت. هەرسێ کاتەگۆرییەکانی وەك "تێنس"، "ئەسپێکت" و "ئەکشنسارت" ناوبەند پێوەندن، ڕاستییەکەش ئەوەیە، کە لە باری سەرنجی " تێنس"ەوە، "ئەسپێکت"، "موود" و "کردەوە"، لە ڕێزمانی گشتی و لە هەرزمانێکی تایبەتدا، بە ڕێگەی جیاواز بە کۆد دەکرێن، هەریەك لەوانە دەشێت جۆرێك لە دەستەڵات باڵای فۆڕمەڵی لەسەرئەوەکەی دیکە هەبێت یان وەربگرێت. لە هەندێك زماندا وا دەردەکەوێت، کە تێنس بە شێوەیەکی فۆڕمەڵی لە سیستەمی کاردا بەدەستەڵات و گرنگتربێت لە ئەوەکانی دیکە، ئەمە لە هەموو زمانەکاندا چوونیەك نییە، دەبینی لە زمانێکی دیکەدا ئەسپێکت لە سیستەمی کاریدا باڵادەستە. ئەوەش پشت بە جۆر و زمان دەبەستێت، بۆ نموونە، زمانی ڕووسی وا لەبەرچاو دەگیرێت وەك ئەوەی زمانی ئەسپێکتی بێت، لە کاتێکدا زمانی ئینگلیزی و کوردی وەك زمانێکی تێنسی سەیردەکرێت، بە چاوپۆشین لەو ڕاستییەی، کە لە هەمان کاتدا سیستەمی ئەسپێکتیشیان هەیە، ئەوەی گوترا پشت بە کەرەستەی زمانی-تایبەت دەبەستێت، نموونەکانی خوارەوە جیاوازی لە نێوان ئاڕاستە directed و هەبوون لەناو خۆدا self-contained، پیشاندەدەن:

(أ) نازەنین هێلانەیەکی بچوکی بۆ کۆترەکان دروستدەکرد.

(ب) نازەنین بەرەو ماڵەوە ئۆتۆمبێلی لێدەخوڕی.

(پ) کاتێك چومە ژورەوە، نازەنین کتێبی دەخوێندەوە.

(ت) نازەنین بە درێژایی شەقامەکان پیاسەی دەکرد.

ڕستەکانی (أ) و (ب) ئاڕاستەکراون، بەو واتایەی کە بارودۆخی ئەتێلیکی پێوەندیی بە خاڵی کۆتایی دواتریەوە هەیە، بارودۆخی باسکراو وا دەهێنێتە تێگەیشتن وەك ئەوەی بەرەو پێشەوە ئاڕاستەکراوبێت، بەڵام پێویست نییە بگاتە خاڵی کۆتایی سروشتی، ڕستەکانی تری وەك (پ) و (ت) بریتین لە هەبوون لەنێو خۆدا، لەوەدا، کە ئەوانە بارودۆخی ئەتێلیکی دەردەبڕن، کە پێوەندییان بە خاڵی کۆتایی سروشتی بارودۆخەکەوە نییە، بۆ نموونە بارودۆخی خوێندنەوە، و پیاسەکردن، باس لە بارودۆخێك دەکەن، کە بە شێوەیەکی نادیاریکراو بەردەوام دەبن و مەرج نییە نازەنین لە (پ)دا خوێندنەوەی کتێبەکە تەواوبکات و لە (ت)، درێژی شەقامەکە دیارینەکراوە، بۆیە خولانەوەیە لە نێوخۆدا. Bach, (1997:242) بەو شێوەیەی لای خوارەوە ئاڕاستەکراو و لەنێوخۆگرتن دیاری دەکات: "بارودۆخی ئاڕاستەکراو بریتییە لە بارودۆخی گەشەکردن، (پرۆگرێسڤ)، بەرەو پێشەوە، بەڵام خاڵی کۆتایی لەخۆناگرێت، کە لە دوایەوە بارودۆخەکە ناتوانێت بەرەو پێشەوە بچێت، ئەگەر دووبارە دیارینەکرێتەوە. بارودۆخی لەخۆگرتنی خۆیی بریتییە لە بارودۆخی ئەتێلیکی و وا بەخەیاڵدا دێت، کە نە پێوەندیی هەبێ، و نە خاڵی سروشتی کۆتایی هەبێت".

١ . ٣ . 3: دیاریکردنی ئاڕاستەکراو بە شێوەیەکی زاراوەیی

بە دڵنیاییەوە پێوەندی بەهێز لە نێوان باری سەرنج و جۆری بارودۆخدا هەیە، پێوەندییەکی وەها ناتوانێت لە نێوان بارودۆخ و کات یان لە نێوان بارودۆخ و واتای ئەسپێکتیدا

هەبێت، بەلای Bachەوە دەگونجێت بیرلە بارودۆخ بکرێتەوە بەبێ ئەوەی لەکاتدا دابنرێت، لە هەموو زمانەکاندا بکەرەکان ڕێگەی ڕێکخراوی بە پڕاکتیکراویان سەبارەت بە کۆدکردنی بارودۆخی باسکراو هەیە، لە زمانی ئینگلیزیدا ئەوە بە هۆی بەکارهێنانی دەربڕینە کارە نا-دیاریکراوەکان و بەناوی کراوەکانەوە بە ئەنجام دەگەیەنرێت:

(أ) باپیر بە سەلامەتی گەیشتە بەغداد.

(ب) بۆ ئەوەی بە سەلامەتی بگەیت، پێویستت بە هێواش لێخوڕین هەیە.

(پ) گەیشتنی سەلامەت لە بەغدادەوە، هەمیشە گرنگیی یەکەمی پێدەدرێت.

ڕستەی (أ) لە ڕابردوودا دانراوە، و خوێندنەوەی ئەسپێکتی پێرفێکتیف وەردەگرێت، ئەسپێکتێکی لەو جۆرە ئەو خوێندنەوانانە وەردەگرێت، یەکەم، actional کردەوەیی، دووەم، کاتی (ڕابردوو) و سێیەم، ئەسپێکتی (پێرفێکتیف) بەم شێوەیە، هەر فۆڕمێك ئەو سێ لێکدانەوانانە هەڵدەگرێت.

ڕستەی کلۆزی (پ) چاوگی بکەری نا-دیاریکراو لەخۆدەگرێت، و باس لەهەمان بارودۆخ دەکات وەك ئەوەی لە (ب)دا هەیە، بەڵام جیاوازییەکە لەوەدایە، کە بارودۆخی "گەیشتن بە سەلامەتی لە بەغداوە" لەکاتدا دانەنراوە، هەر واتایەکی تەواوبوو بو گەیشتنەکە وەك بارودۆخی کورتخایەن وەردەگیرێت. بە کورتی ئەوەی لە (ب)ەوە وەریدەگرین، کردەوەیی بەڵام –کات و ئەسپێکتییە، هەمان شت بۆ (پ)یش دەگوترێت، کاتێك دەبینی کە "گەیشتن" لە ئاوەڵکاردا دەردەبڕێت. .

بەشی دووەم: کارە ئەسپێکتییەکان لە زمانی کوردیدا

٢ . 1: کارە ئەسپێکتییەکان Aspectualizer verbs

کارە ئەسپێکتییەکان "aspectualizer" زاراوەیەکە لە لایەن (freed, 1979)ەوە، بەکارهاتووە تا ئاماژەبکات بۆ ئەو کارانەی، کە وەك ئاماژەکەر ڕەفتاردەکەن، هەردانەیەك لەوانە ئاماژە بۆ دانەیەك یان یەکێکی دیکە لە بەشێکی ڕووداوی دیاریکراو دەکات، کە لە تەواوکەرەکانیاندا ناویان هاتووە (هەمان سەرچاوە، ix) بە پێی Freed ئەو دوازدە کارانەی خوارەوە دیارترین و گرنگترین کارە ئەسپێکتییەکانن لە زمانی ئینگلیزیدا، کە لە دوو تویّی کتێبێکدا ڕەفتاریان پیشاندەدات. ئەگەر بە لای (Farahani, 1990)یەوە، ئەوەی لە ئینگلیزیدا لەلایەن Freedەوە کراوە کارێکی داهێنەرانەبێت، ئەوا بۆ ئەویش ئازایەتی و کارێکی داهێنەرانەیە، کە لە زمانی فارسیدا، هاوتای ئەو کارە ئەسپێکتانەی ئینگلیزی دەستنیشان دەکات، بە هەمان شێوە، دەشێت ئەوە بۆ ئێمەش کارێکی باش و داهێنەرانەبێت، گەربتوانین لە زمانی کوردیدا ئەو کارە ئەسپێکتانە پیشانبدەین و بە بەراورد بە کارە ئەسپێکتییەکان لە فارسی و ئینگلیزیدا ڕەفتاریان دیاری بکەین:

ئینگلیزی	فارسی	کوردی	ئینگلیزی	فارسی	کوردی
Begin	ئاغازکەردەن	دەستپێکردن	Finish	تەمامکەردەن	کۆتاییپێهێنان
Start	شروعکەردەن	دەستپێکردن	Stop	موتەڤەققکەردەن	وەستان/ وەستاندن
Continue	ئیدامەدادەن	بەردەوامبوون[1]	Quit	تەرککەردەن	بەجێهێشتن
Resume	ئازسەرگیریفتەن	پێداچوونەوە	Complete	کامیلکەردەن	تەواوکردن
Repeat	تیکرارکەردەن	دووبارە (کردنەوە) بوونەوە			

Cease وەستان و دواییپێهێنان، to cease fire وەستان All action ceased suddenly

end دواییپێهێنان دوایهاتن، کۆتایی پێهێنان و هاتن. Make an end of, وەستان و دوایی پێهێنان. . .

Keep پێڕەویکردن/بەردەوامبوون[4]

(Freed, 1979:1) ئەو کارە ئەسپێکتییانەی، کە تەواوکەری ڕستە، دارشتنی ناوی، یان ناوە سەرەتاییە کۆنکریتەکان وەك بەرکارەکانیان وەردەگرن، وا لەبەرچاودەگیرێن، کە وەك کاریگەرلەسەر ئەو فۆڕمانە کاربکەن وایە، بۆ نموونە، سەرنج لە دایاگرامی (2) بدە:

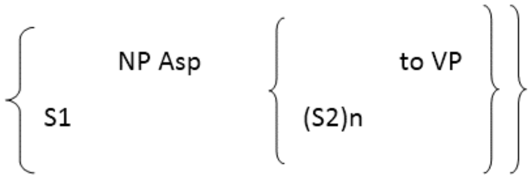

[4] they kept the Sabbath ڕاگرتن خزمەتکار they kept servants تۆمارکردنی یاداشتی ڕۆژانە she keeps a diary ، ڕاگرتن لە باری خۆیدا keep your engine running ڕێلێگرتن the rain kept us from going out هەڵگرتن بۆ خۆ she kept the change

لیندا دەستیکرد ـ Linda started to write her second book. بە نووسینی دووەم کتێبی (کتێبی دووەمی).

لە (1) دا کارە ئەسپێکتەکان (V asp) لەسەر تەواوکەرە ڕستەییەکان (یان ڕستەی بەناویکراو)sn کاردەکات. لە زمانی ئینگلیزیدا تەواوکەرەکان دەبێت فۆڕمی to-V یان V-ing یان هەبێت، مەرجی هاوتایی NP بە شێوەیەکی ئاسایی بەردەوام دەبێت لە نێوان کاری سەرەکی (V- asp) و تەواوکەری کاری (V2)، بڕوانە دایاگرامی (3):

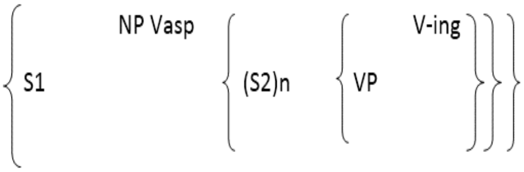

لیندا نووسینی ـ Linda started writing her second book نامە دووەمەکەی دەستپێکرد.

لە (2)دا V asp لەسەر ناوی وەرگیراو derived یان کاری بەناویکراو Vn وەرگیراوە.

دایاگرامی (٤)

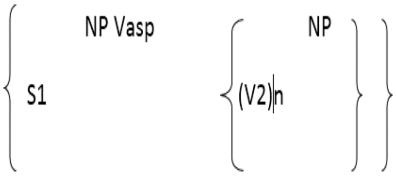

بیل گفتوگۆکەی دەستپێکرد. ـ Bill started the conversation / دەستیکرد بە کفتوگۆ(کە)

دایاگرامی (٥)

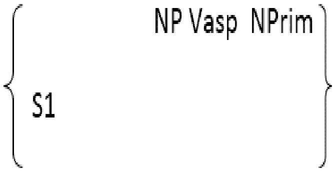

باری ترومبێلە تازەکەی ـ Barry started his new car کارپێکرد/خستەکار.

لە (3)دا V asp ناوی کۆنکریتی سەرەتایی N prim وەك بەرکارەکەی وەردەگرێت. دەبینین، کە وەرگێڕانێکی هاوتای کارە ئینگلیزییەکان بە ناوی کارە ئەسپێکتییەکان لە هەردوو زمانی کوردی و فارسیدا هەن، کە ئاماژە بۆ دانەیەك یان یەکێکی دیکە لە بەشە کاتییەکانی ڕووداوی دیاریکراو دەکەن، هەروەها هاوبەشی لە هەمان تایبەتمەندیی سینتاکتیکی دیاریکراودا دەکەن، بەم جۆرە دەشێت ئەو کارانە تەواوکەری ڕستەکان، ناوی هەڵێنجراوی، یان ناوی سەرەتایی کۆنکرێتی وەك بەرکارەکانی خۆیان وەربگرن، و نموونەکانی خوارەوە بەڵگەن لەسەر ئەوەی گوترا لە هەردوو "کوردی و فارسی"دا، کە لە (Farahani, 1990:287-288)یەوە وەرگیراون، ئەوەی کوردی و فارسی لە کارە ئەسپێکتە ئینگلیزییەکان جیادەکاتەوە، ئەوەیە، کە لە کوردی و تەنانەت فارسیشدا هەرکات کاری ئەسپێکتی بە فۆڕمی تێنسی لێکدراو دەربڕرا، ئەوە دەشێت هەردوو بەشی کاری و نا-کاری کارە لێکدراوەکە لێکبترازێن و شوێنی بەرکارو ناوی وەرگیراو و لە شوێنی جیای ڕستەی ژێرلێکۆڵینەوە ڕووبدەن.

دایاگرامی (٦)

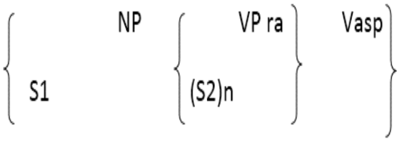

عەلی ـ Ali name nevesh.t.tan ra shoru kar.d. ø نووسینی نامەکەی دەستپێکردø

دایاگرامی (٧)

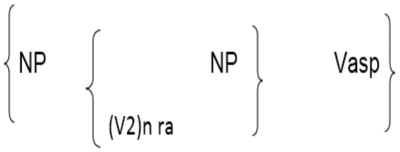

Ali began the ـ Ali azmza.y.esh ra shru kard.ø
عەلی تاقیکرنەوەکەی دەستپێکرد. ـ examination

دایاگرامی (٨)

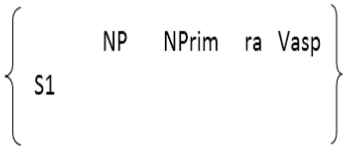

عەلی ـ Ali began the letter ـ Ali name ra shoru kar.d.ø نامەکەی دەستپێکرد.

لەگەڵ فرەوانی ئەو تایبەتمەندییانەش، کە کارەکان لە کوردی و فارسیدا هاوبەشی دەکەن، و ئاماژە بۆ دانەیەك یان یەکێکی دیکە لە بەشی کاتی بارودۆخی ژێرلێکۆڵینەوە دەکەن. ئەو کارە "کوردی و فارسی"یانە پێشتر لە هەردوو زمانەکەدا وەك کاری ئەسپێکتی دیارینەکراون، و ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە سروشتی ئەسپێکتی ئەو کارانە لە پێش کارەکەی ئێمە و فەراهانی لە کوردی و فارسیدا نەدۆزراونەتەوە، بە لای فەراهانییەوە ئەوەیە لە (Windfuhr, 1979)دا توێژینەوەی

باش و بەسوود لە فارسی مۆدێرندا کراوە، لەوێدا فۆڕمی تێنسی دیکەش وا لەبەرچاوگیراون وەك ئەوەی کاری ئەسپێکتیبن، دانەیەك لەوانە "dash.t.an: have"ـە نووسەر جەخت لەسەر "داشتن" و سێ فۆڕمی ئیمپێرفێکتی کاری سەرەکی دەکاتەوە، بۆ نموونە، (ئیمپێرفێکتیڤی نا-ڕابردوو، ئیمپێرفێکتیڤی ڕابردوو، ئیمپێرفێکتیڤی پێرفێکت، (Windfuhr, 1979:102)لە (Farahani, 1990:288)یەوە، فۆڕمی تێنسی دووەم بریتییە لە "geref.t.an = non-past root ger./take ئەو کارە وەرگرتن=گرفتەن" کاتێك چاوگی کاری سەرەکی پێشی دەکەوێت، ئەو کات ئاماژە بۆ ڕوخساری کارێك دەکات، کە سەرەتای کردەوەیەك دەردەبڕێت inchoative[5]، بەتایبەت دانەیەك، کە لەخۆیەوە ڕوودەدات، لە زۆرینەی کارە ئەسپێکتییەکانی ئینگلیزیدا، بەکارهێنانی روحی جەختکردنەوەی سەرەتایی بە شێوەیەکی سیستەماتیکی لە بری جێگیر بەکاردەهێنرێت، بەکارهێنانی هۆیی (پێوەندیی نێوان هۆ و ئەنجام. ئەوە لە فارسیدا دەبێت بە (lit. rain raining go) baran bar.id.an geref.t.ø = it began to rain"دادایە باران/باران بارین دەستیپێکرد" بەو جۆرە بنیاتی چاوگ + geref.t.an تەنیا لە شێوازێکی بەرزدا ڕوودەدات.

کارێکی دیکە، کە لە فارسی و لەلایەنWindfuhrەوە ئاماژەی بۆ کراوە، بریتییە لە (ویستن - xas.t.an = want)، کە لە پاڵ واتای فەرهەنگی خۆیدا، واتای ئاماژەکردن بۆ سەرەتای بارودۆخ دەدات، هەرلەو بارەوە (Lazard, 1957:1950-51) لە (Farahani, 1990:289)یەوە، کە لە ڕستەی "bi.chare mi.xah.ad be.mir.ad = the poor guy is about to die"بە واتای "بێچارە دەیەوێت بمرێت". بۆیە لەم بارانەدا "ویستن ـ xas.t.an ـــ want" واتای سەرەتا، واتە خوێندنەوەی جەختکردنەوە لەسەر سەرەتای بارودۆخی تازە بەخۆوەدەگرێت. ڕەخنەی بەرچاو لەسەر ئەو داوایە ئەوەیە، کە دەبێت لە چ ڕێگایەکەوە "ف.ك – دەیەوێت، کە بمرێت "جیاوازبێت لە ف.ك دیکە کە "ویستن" و "فۆڕمی پێرفێکتی نا-سەرەکی" ڕستەی نا-سەرەکی کارەکانی دیکەی تێدایە، بۆ نموونە، "دەیەوێت (کە) نامە بنوسێت"، کاتێك "ویستن" نیەت و ئارەزوو دەردەبڕێت، بۆیە لە یەکەمدا بەڵام نەك لەوەی دوایدا "ویستن" واتای جەختکردنەوە دەردەبڕێت. ئەوەی وای لە (Lazard) کردووە واتای جەختکردنەوەی بداتە پاڵ "ویستن" لە نموونەکەیدا، ئەوەیە کەس نایەوێت بمرێت، و دەشێت ئەوە لەلایەن زۆر لە قسەکەرەکانی "کورد" و "فارس"ەوە، ئەو دەربڕینە تاڕادەیەك لاوازبێت، کەواتە "ویستی بمرێت" بەکاردەهێنرێت تا ئەوە بگەیەنێت، کە قسەکەر تەنیا ئارەزومەندە بمرێت، واتای جەختکردنەوەی سەرەتایی وەك فیچەری سیمانتکی وەردەگیرێت لە بەکارهێنانی دەقیدا، لەبری ئەوەی وەك واتای مۆداڵی "ویستن" بدات. .

. سروشت و بنیاتی سیمانتیکی ئەسپێکتی کاری "دەبێت" لە زۆربەیاردا واتای جەختکردنەوە لە سەرەتای بارودۆخی باسکراوی هەیە، وەك هەر فرێزێکی کاری ئاوەڵناو، کاری "بوون، بىێ و ببە" بۆ نموونە، "باپیر خۆشحاڵبوو" ئەوە بە ڕوونی جەخت لە سەر سەرەتای بارودۆخێکی نوێدەکاتەوە، واتە چوونە نێو بارودۆخی تازەوە، یان لە "دەبێت بە مامۆستا، بوو بە مامۆستا و..."، یان لە "ئاوەکە بوو/دەبێت بە سەهۆڵ" گۆڕانێکی جۆری و هێواش بەڕێوەدەچێت، لەبەر ئەوە دەشێت وا مامەڵە لەگەڵ "دەبێت-become"دا بکرێت، وەك ئەوەی بە شێوەیەکی سەرەکی کاری پڕۆسە بێت"، کەواتە تاڕادەیەك جەخت لە سەرەتای بارودۆخی نوێ ناکاتەوە، کە لە بارودۆخێکی تایبەت دەدوێت. بەم جۆرە دەشێت وابڵێین باشترین لێکدانەوە ئەوەیە، کە فۆڕمی پێرفێکتی پڕۆسەی کاری"دەبێت sho.dan, became," لە ڕستەیەکی وەك "نامەکە نوسرابوو-letter was written"، و وەرگێڕانی حەرفی دەبێت بە "became written"، "باپیر توڕەبوو" کۆتایی بارودۆخەکە دەردەبڕێت، ئەو ڕووداوەی وایکردووە، کە "باپیر" بچێتە نێو بارودۆخێکی توڕەبوونەوە، "دەبێت" کە بە واتای "شودەن" لە فارسیدایە دێت، وەك کاری جەختکەرەوە لەسەر سەرەتای بارودۆخ دەورنابینێت بە قەدەر ئەوەی کۆتایی کارەکە دەردەبڕێت، واتە گواستنەوە لە بارودۆخی ئارامی بۆ بارودۆخی هەڵچوون، کە توڕەبوونە.

[5] بە واتای ڕێژە یان فۆڕمی کارێک کە ئاماژە بۆ سەرەتای کردەوەکە دەکات، ئەوانە کاری شروعی واتە دەستپێکەری و جەختکەرەوەن لەسەر سەرەتای بارودۆخەکان، بۆ نموونە، لە زمانی عەرەبیدا وەرگرتن، دەستپێکردن شرع و هەروەها.

2 . 2: کاره ئەسپێکتییەکانی زمانی کوردی

٢ . ٢ . ١: کاری begin دەستپێکردن/هەنگاونان

"Begin" وەك کارێکی فەرهەنگی سەربەخۆ، کاری بەیاریدەی بەڕێزمانیکراو، تەواوکەر و ئەسپێکتی کاتی مامەڵەدەکرێت، ئەو کارە لە ئینگلیزیدا دوو خوێندنەوە هەڵدەگرێت، "begin1" وەك تێپەڕ، و "begin2" وەك تێنەپەڕ. ئەوانە فۆڕمی زۆریان هەیە، لە ئاستی قووڵدا دەردەکەون، begin وەك کاری تێپەڕ و تێنەپەڕ، کە لەگەڵ بکەر(ی ناوی یان لابردنی بکەر) و بەرکاردا دەردەکەوێت.

(Freed, 1979)، (کە بۆ یەکەمجار توێژینەوەیەکی قووڵی لەسەر ئەو کارانە کردووە، کە لە زمانی ئینگلیزیدا خوێندنەوەی ئەسپێکتی بەخۆوەدەگرن)، بناخەی توێژینەوەکەی خۆی لەسەر بنەمای جۆری ڕستەکان یان جۆری تەواوکەرەکان بیناکردووە، کە هەریەك لەو دوو کارانە دەتوانن ڕووبدەن:

(1)

(a) Bapir began to study for her exame last week

(b) Bapir began to study for her exams last week

(2)

(a) Bapir started to study for her exame last week

(b) Bapir started to study for her exams last week

ڕستەکانی 1 و 2 هەردوو تەواوکەری ڕستەیی لەخۆدەگرن، لە زمانی ئینگلیزیدا بە چاوگ واتە to V یان جۆری ڕێژەی کار V-ing دەستپێدەکەن. سەبارەت بە هەڵهێنجانی تەواوکەری ئەو دوو کارە، جیاوازیی چاوەڕوانکراو لە نێوان being and "start"، و جیاوازیی سیمانتیکی لە نێوان فۆڕمی to-V and V-ing بۆ هەریەك لەوانە کراوە. توێژینەوەی هەردوو (Bolinger, 1977:14) و (Huffman, 1989b) سەبارەت بەو دوو کارە لە نێوان ئەوەی پێی دەگوترێت فۆڕمی "چاوگ و بناخە" و فۆڕمی "ناوی بکەری -ing – و en –"کورتدەبنەوە. بە پێی (Freed, 1979:70-1)یەکەم ئاماژە بۆ گریمانەی پێشەکی هاوبەش دەکات، کە ڕێگە بە هەردوو فۆڕمەکە "start and begin"دەدات، کە لەگەڵ "چاوگی ڕستە" و "تەواوکەری ڕێژەی کارەکە"دا بێن. بەو جۆرە، بنیاتی سیمانتیکی (a1) لە سەرئاستی قووڵ پێمان دەڵێت، کە "باپیر لە پێش هەفتەی ڕابردوو خۆی بۆ تاقیکردنەوەکان ئامادەنەکردووە"، بنیاتی سیمانتیکی (b1) "دەستپێکردن" پێمان دەڵێت، کە جۆرێك لە خۆئامادەکردن دەبینی و سەرنجەکان بەرەو ئاینده ئاراستەدەکات، لە کوردیدا، دەکرێت وشەی " هەنگاونان" لە هەندێك لە تایبەتمەندییەکانی کاری "begin"ی ئینگلیزی وەربگرێت، بەڵام بە شێوەی گشتی فۆڕمی تێنسی "دەستپێکردن" لە زمانی فۆڕماڵیدا لەبری هەردوو ئەو کارانەی لە زمانی ئینگلیزیدا بەکاردەهێنرێت: .

(d) لە هەفتەی ڕابردوو باپیر دەستیکرد بە خوێندنەوە/خۆئامادەکردن/ سەعیکردن بۆ تاقیکردنەوەکانی.

لەگەڵ ئەوەشدا، کە لایەنی وەکیەکی لە نێوان ئەو دوو کارەدا بەدی دەکرێت، جیاوازی لە نێوان سەرەنجامی ڕستەکاندا دەکرێت بەو ڕێگەیەی لای خوارەوە دیاریبکرێت:

(1) لە ئینگلیزیدا لە ڕستەی "begin"دا، ڕووداو، ناوك یان تایبەتمەندێتیی چالاکیی ڕووداوەکە لە تەواوکەرەکەدا ناوی هاتووە، دەستی پێنەکردووە، بەڵکو تەنیا دەستپێکی "onset" ئەو ڕوویداوە... واتە وەك سەرەتا و دەستپێکردوو.

(2) سەرەنجامی تەواوکەری ئەو ڕستانەی بە ڕستەی "ناو" دەبینرێن و "begin"یان تێدایە، ئەوەمان پێدەڵێن، کە هەندێك لە "دراسەکە" ڕوویداوە، و دەتوانرێت سەرەنجامی هاوشێوە، وەك ئەوەی لە لایەن (Freed)ەوە پێشنیازکراوە ببینین، "باپیر هەفتەی ڕابردوو دەستیکردووە بە دراسە بۆ تاقیکردنەوەکانی و دواتر هیچی دیکەی نەکردووە".

(3) لەگەڵ ئەوەشدا، لەو ڕستانەی ئەو کارانەیان تێدا ڕوودەدات، پێشنیازی ڕوونەدانی ڕووداوی پێشتر دەکەن، و لە تەواوکەری ڕستەکەدا ناوی هاتووە، ئەوە تەنیا لەگەڵ "begin"دا دەگوترێت، کە ناوك (یان تایبەتمەندیی چالاکی)ی ڕووداوەکە دەستپێیکردووە، ڕستەیەك لەگەڵ "start"، کە لە دوایەوە تەواوکەری"to V" دێت، دەتوانێت ئەو سەرەنجامەی هەبێت، کە تەنیا دەستپێك "onset"ی ئەو ڕووداوەی لە تەواوکەرەکەدا ناوی براوە، دەستپێیکردووە. لەبەرئەوە

دەشـێت ئەوە هەڵهێنجـین، کە "start" ئاماژە بـۆ دەسـتپێکی ڕووداوێـك دەكـات، لە كاتێكـدا "begin" ئامـاژە بـۆ سـەرەتای پارچەی كاتی ناوكی ڕووداوێك دەكات. بەو پێیە، تەنیا "begin" فـۆڕمی نیشـانەنەكراوە، و هەقیقەتـی خـودی ڕووداوەكە، یـان پـارچەی كـاتی نـاوكەكەی یــان تایبەتمەنــدیی چــالاكی دەستپێكردووە، بەڵام بەبێ پێشبینی كۆتاییەكەی.

بارانبارین دەستپێكرد = it begin raining بێسەرەنجام بەرجەستەیی و نازانین كەی كۆتایی دێت؟

"Start" وەك فـۆڕمی نیشـانەكراو، و داوایەكـی تـایبەت و دیـاریكراو دەكـات بـۆ خـودی دەسـتپێكەكە، بـۆ نمـوونە، "سەرەنجام"ی نا-چالاكی پێشتر، كە وەك ڕەفتاری سـەربەخۆ لەبەرچاودەگیرێت، ئەگەر هـاتوو "كـردەوەكە" جێبەجێبكرێت یان نا. .

(3) بـاپیر دەسـتیكرد بە نووسـینی نـامەكە = He started (writing / to write) the letter/a letter

(أ) بـاپیر دەسـتیكرد/startبە پـژمین، بەڵام خێرا بەهۆشـخۆی هاتەوە و نەپژمی: ئەوە بۆ "begin" نابێت. .

(ب) بـاپیر دەسـتیكرد/started بە قسـەكردن بەڵام قسـەكەی پێبڕا : ئەوە لەگەڵ "beging" نەگونجاوە.

بە لای Freedەوە، لەم بارانەدا كە ئەو دوو كارە لەگەڵ -V "ing" ڕوودەدەن، جیـاوازیی كاتی لە نێوانیانـدا نامێنێـت، بـۆیە دەكرێت بگوترێت: "it started raining = it begin raining"

ئەو جیــاوازییە لە كوردیـدا نابینرێـت، چــونكە تەنیــا لە فۆرمێكـــدا ڕوودەدەن، و هەردوو بیـــرەكە بە یەك فــــۆرم دەردەبــڕرێن، بــۆیە قســەكەری كــوردی بیـرلەو جیــاوازییە ناكاتەوە، كە قسـەكەری ئینگلیزی هەسـتی پێدەكات، بۆیە لە كوردیــــدا "دەســـــتپێكردن" لەبــری هەردوو فــــۆرمەكە بەكاردەهێنرێــت، بــۆ نمــوونە، دەگوترێــت، "دەســتیكرد بە باران/باران دەستی بە بارین كـرد، بارانبـارین دەسـتپێكرد"، و "دەسـتیكرد بە نووسـینی نـامەكە"، یان "دەسـتی بە نووسـینی نامەكە كرد". .

جگە لەوانەی سـەرەوە (Freed) جیاوازیی دیكەش لە نێوان ئەو دوو كــــارەدا دەبینێـــــتەوە، هەروەك لەم خشـــــتەیەدا خراونەتەڕوو: .

خشتەی (١)

Semantic substance	form	Meaning
Inception action state or event Start	Begin	Unmarked for process/result marked/ for result
	Start	
سەرەتای كردەوە	هەنگاونان	نیشانەنەكراو بۆ سەرەنجام/كردەوە
بارودۆخ و ڕووداو	دەستپێكردن	نیشانەكراو/ بۆ سەرەنجام

بەو جــورە "begin" لەكـــامى نيشـــانەنەكراو و چ داوايەكـى تایبەتی بۆ سەرەنجام نییە، واتە زیادتر توانستی كشانی هەیە، بێلایەن و كۆتایی كراوە بەخۆوەدەگرێت. كە دەگوترێت "باران دەبارێت"، هەرلە ڕۆژێكەوە تا دەگاتە مانگ و هەفتە بەردەوام بێت، بەڵام بۆ "start" كە زیادتر بەركاردەخوازێت و بەركاریش پێویســتی بەوە هەیە دووریــان نزیــك كۆتــایی دیــاریكراو بەخۆوەبگرێت. بۆیە ڕێگە بە هەردانەیەك و هەموو جۆرەكانی

کـردار، بــارودۆخ، و ڕووداو دەدات، و ئەنــدامی نیشــانەکراو داوایەکی دیاریکراو بۆ سەرەنجام دەکات:

دوێنـێ نەریمـان دەســتیکرد بە بــۆیەکرن. دوێنـێ بۆیەکردن لە لایەن ئەوەوە دەستپێکرا.

دوێنێ دەستبەکاربوو (بۆ بۆیەکردن). دوێنێ دەستکرا بە بۆیەکردن. .

٢ . ٢ . ١ . 1: "Begin" و ئاوەڵکارەکان

گەرلە بنیـاتی قـوو ڵی سـینتاکتیکی کـاری دەســتپێکردن و هاوەڵەکانی وردبیـنەوە و ڕەفتارەکانیـان بخەیـنە ژێـر تـوێژینەوە دەبینی، کە لە لایەن (Chomisky, 1965) و Rosenbaum, (1968) چەندین گفتوگۆ لەسەر ئەو کارانە بە تایبەت کاری ئەسـپێکتی "دەســتپێکردن" کـراوە، ئەو گفتوگۆیــانە لە دوو ئاستی قووڵدا ڕوویانـداوە، واتە لە هەردوو تێـنەپەڕو بـکەر-خســـتنە نێوەوە/لەخۆگرتنـــدا subject-embeded، وەك لە خوارەوە پیشاندەدرێت، ڕستەی (1) تێپەڕو بەرکار-لەخۆگر (2) و (3) دەتوانێت لە هەردوو ئەو بنیاتانەدا ڕووبدات:

(1) بـاپیر دەسـتی بە کارکردن کـرد. ناوی کاری وەردەگـرێ بە لێکترازانی بەشەکانی کاری لێکدراوەوە.

(2) دەسـتیکرد بە کارکردن. لێکنەترازانی بەشەکاری کاری لێکدراو

(3) بـاپیر دەرگاکەی دەسـتپێکرد. تێـپەڕو بە بەرکاری ڕاستەوخۆوە.

(4) بەخشینەوەی کەلوپەلە فریاگوزارییەکان دەستپێکرد.

ڕســـتەی (4) بەوەدا لە ئەوەکــانیتر جیـــاوازە، کە کــاری دەستپێکردن ڕستەی ناوی وەك بکەر وەردەگرێت.

(5) هەراوهوریـا و پشـێوی لە گۆڕەپـانەکە دەسـتی پێکـرد. PN وەك بکەر ڕەفتاردەکات

(6) دەسـتیکرد بە باران. باران دەسـتپیێکرد. بـاران دایدا. دایدایە باران. .

(7) ئەوا بـاران دەسـتپیێکرد، وا بـاران دەسـتپیێکرد. جەخـت لەسەر بەردەوامی پرۆسە کراوەتەوە،

لەگەڵ ئەوەشـدا، کە "بـاران" لەســەر ئاسـتی سـەرەوەدا، دەشـێت لە ئینگلیزیـدا بەرانـبەر بە "it" بوەسـتێتەوە، و وەك بـکەر چـاوی لێـدەکرێت، ئەو ڕسـتەیە بەرانـبەر بە ڕســتەی

— Newmeyerە، کە بـــکەرو بەرکـــار شـــوێن دەگۆڕنەوە (Perlmutter, 1966) لە (Newmeyer, 1975:28):

(1) باپیر دەستیکرد بە بریندارکردنی دارەکە.

(2) دارەکە بریندارکرا بە هۆی باپیرەوە. . .

Perlmutter پێنج بۆچوون، وەك هاوواتا بـۆ بنیاتی تێپەڕی ڕستەی "باپیر دەستی بەکارکرد"، دیاری دەکات:

یەکەم: ئاســتی قــووڵ بــۆ کــارە ئەســپێکتییەکانی "پــۆلی- دەســـتپێکردن" لە بــاری هەبــوونی بــکەری بەنــاویکراوی دەستپێکەرەوە:

(1) باپیر دەستپێکەرە.

دووەم: قســە لەســەر ئەوە دەکــات، کە "دەســـتپێکردن"، دەتوانێت ببێتە تەواوکەری ڕووکەشی هەوڵدان:

(2) هەوڵیدا دەستبەکاربکات.

کـاری دەســتپێکردن پێویســتە جێنـاوی "ئەو" لە ئاســتی قووڵــدا، وەك بـکەر وەربگرێــت، ئەوەش لەوەوە هــاتووە، کە "هەوڵدان" وەك-بکەری کارێك بێت، کە بکەرەکەی و بکەری تەواوکەرەکەی پێویستە بچنەسـەریەك، واتە هەمان کەسبن لە ئاستی قووڵدا؟ .

کاری ناچارکردن "force" پێویستی بەوە هەیە، کە بەرکار و بکەری تەواوکەرەکەی هەمان شتبن.

- باپیرم ناچارکرد دەست بەکارکردن بکات.

.کاری ئەسپێکتی "دەستبەکارکردن"، کە بکەرەکەی لە ئاستی قووڵ دەشێت "باپیر" بێت.

سـێیەم: ئەو مەرجەی، کە ئیمپێرفێکتیڤەکان بکەری کەسـی دووەمیــان هەیە لە ئاســتی قــووڵ و داوای ئەوە دەکەن، کە ڕستەیەکی وەك:

ــ دەســتکردن بەکــار وەك تێـپەڕڕەفتــار بکات. .

چـــوارەم: (Perlmutter) گفتوگـــۆی ئەوە دەکـــات، کە "دەسـتبەکاربوون/کردن، begin" پێویسـتە لە ئاسـتی قووڵـدا بەرکار وەربگرێت، تا ڕسـتەیەکی وەك (1أ) لەبەرچاوبگیرێت، کە ڕستەی (1ب) وەك پارافرێز وەردەگرێت.

(1) .أ. باپیر کارەکەی دەستپێکرد.

. . .ب. کارەکە بەهۆی باپیرەوە دەستپیێکرا.

پێـنجەم: "دەسـتپێکردن" begin وا دەردەکەوێـت، کە لە ژێـر هەژمـوونی لابردنـی بەرکـاریدایە، (2) جەخـت لەسـەر ئەوە دەکاتەوە، کە بەرکاری کرۆکی هەیە:

(1) بـاپیر بە خۆشـحاڵییەوە دەسـتیپێکرد، بەڵام لە نیوەڕۆدا هیلاکبوو.

(2) باپیر لە سەرەتای ساڵانی 1920 دا دەستیپێکرد تا خێراتر گەورەببێت.

. بە شێوەیەکی سیمانتیکی کەسێك ناتوانێت، وێنەی "باپیر" وا ببینێـت وەك ئەوەی بـکەری دەربڕینـی "خێراتـر گەورەبێت"بێـت. کەواتە، کـاری ئەسـپێکی "دەسـتپێکردن begin" و هاوڕێکانی لە هەمان گروپدا، دەتوانن بکەروەربگرن هەرکات، کە تەواوکەری کارەکانیان توانستی ئەو وەرگرتنەیان هەبێت، (Freed, 1979-29) ڕستەیەك بەبێ پۆلە کاری "being-class" نییە تـا وا بـزانین، کە بکەریان هەبێت، بەڵام تەواوکەری کارەکانیـان بـێ بکەرن. ئەو بۆچوونـانە پێمـان دەڵێن، کە جیاوازییەك لە نێوان سیمانتیکی کارە ئەسپێکتییە تێـپەڕو تێـنەپەڕە چاوەڕوانکراوەکانـدا نییـە، putatively aspectuals. transitiv ئەو کـارانەی وەك، هەوڵـدانtry ، نەویستنrefuse و ڕازیبوون، ڕێککەوتن condescend، داوای ئەوە دەکەن، کە ئەو کارەی لە ڕستەی وابەستەکەدا دێت، هەمان بکەر وەردەگرێت. بۆیە، پۆلەکاری "دەستپێکرن" دەبێت زیادتر لە بکەرێکیان هەبێت، بە واتای ئەوەی ئەوانە پێویستە تێپەڕبن، بۆ نموونە:

(3) باپیر دەستیپێکرد تا نازەنین ڕۆیشت.

(4) باپیر بەردەوامبوو و نازەنین کاریکرد.

ڕستەکان نا ڕێزمانین، چونکە بکەری ڕستە ناسەرەکییەکان هەمـان بـکەری ڕسـتەی پۆلەکـاری دەسـتپێکرن نـین، بە شێوەیەکی سیمانتیکی ئەو کارانە لەگەڵ تێنس و ئاوەڵکاری بە تەواوی "at all"دا ڕێکناکەون:

(5) بـاپیرویسـتی لە دەدا دەسـتیپێبکات/بەکاربێت هەرئێسـتا (نەگونجاوە).

ئەو پۆلە کارە ملکەچی هەمان سنووردانانن، کە دەتوانن بەدوای بەکارهێنەرە تێنەپەڕەکانیانـدا بـێن. بەڵام بـۆ فـۆڕمی کاری دەسـتپێکردنی تێـپەڕ، ئەو ملکەچبوون و داسـەپاندنە چاوەڕوانکراو نییـە. کارە-دەسـتپێکەرەکان جیـاوازن لە کـارە بکەرییەکان، کە داوای بکەری زیندووناکەن. .

(6) بەلـوعەکە نکوڵیکرد/نەیهێشـت ئاوبـدەڵێنێت. نەگونجاوە دەڵاندن دەستیپێکرد. گونجاوە

(7) بەلـوعەکە دەستیکرد/وەسـتا ئـاو بـدەڵێنێ. نەگونجاوە .

دواجار کارەکانی "دەستپێکرن" و کارەکانی وەك-بکەری-like- "subject-" لێکجیـاوازن ئەویش سـەبارەت بە ئازادییـان، سـەبارەت بە وەرگرتنی بەرکـاری بەنـاویکراو، کارەکـانی وەك- بکەری ڕێگە بە ناویکراوەکان نـادەن تـا بەدوای ئەوانەدا بـێن، کە ڕەنگـدانەوەی پێوەنـدیی ڕێزمـانین، بەڵام کـارە ئەسپێکتییەکان دەتوانن:

(8) فـڕۆکەکە هەوڵی وێرانکردنی شـارەکەیدا. بـکەر لە ئاستی ژێرەوە

(9) فڕۆکەوانەکە نکۆڵی/ ڕەفزی وێرانکردنی شارەکەی کرد.

(10) باپیر هەوڵیدا سیمینارەکە دەستپێبکات.

لە زمانی ئینگلیزیدا ، کاری ئەسپێکتی "begin" و هاوڕێکانی دەتوانن تەنیا بکەر وەربگرن کاتێك کاری تەواوەکەرەکانیان هەمان بکەر وەردەگرن، جگە لەوە ڕستەیەك نییە، کە پۆلی کاری دەستپێکردن تێیدا ڕوبدات و وا بێتە بەرچاو، کە تەنیا بکەرێك لەخۆبگرێت، ئەوە بۆ تەواوکەری کارەکانیان ڕاست نییە، تایبەتمەندیی باری بکەری لە ڕێزماندا بەدەستدێت، و ئەوە ناگەیەنێت، کە ڕێگە بە پۆلی-کاری دەستپێکردن -begin "class" بدرێت تا بە تەنیا ئەو تایبەتمەندییە پیشانبدات. جیاوازیی سیمانتیکی لە نێوان ڕێژەی فۆڕمی کاری ئەسپێکتی تێپەڕو تێنەپەڕلەو پۆلە کارانەدا نییە.

(Anderson) سـەبارەت بەوەی ئایا ئەو کارانە تێپەڕن یان تێنەپەڕ شـتێك ناڵێـت، و ئەوە دیاری دەکات، کە "begin" نە تێـپەڕە و نە تێـنەپەڕ. و دەڵێـت" دەکرێـت کـاری ئەسـپێکتی دەسـتپێکردن و گـروپەکەی بە تەواوی دیـاریبکرێن، ئەو کـارانەش، کە لەو بـارودۆخەدا دەوریـان داوە، دەکرێـت واتاکانیـان پـارافرێز بکـرێن(Anderson, 1971 : 31)، بەم شێوەیە:

(ا) بـاپیر گەیشـت، بـاپیر نەگەیشـت، بەڵام: "بـاپیر دەستیکرد بە گەیشتن" نە گونجاوە

باپیر هەوڵیدا دەستبەکاربکات. پارافرێز: باپیر هەوڵیدا ڕێگە بەخۆی بدات دەستبەکاربکات. . . . . .

باپیر ڕەفزیکرد کارەکە بوەستێنێت. پارافرێز: باپیر نکۆڵیکرد ڕێگە بەخۆی بدات کارکردن بوەستێنێت.

کاری دەستپێکردن و هاوپۆلەکانی، لە ئاستی سەرەوەدا بە چەند جۆر و ڕێگایەك دەردەکەون، دەشێت ڕاستەوخۆ پێش ف.ناوی بکەون:

(11) باپیر دەستیکرد بە کتێبەکە. ــ

باپیر دەستی بە کتێبەکە کرد.

نازەنین پرۆژەکەی دەستپێکرد. ــ

نازەنین دەستی بە پرۆژەکەکرد.

٢ . ٢ . 2: کاری دەستپێکردن

بە پێچەوانەوەی کوردییەوە لە زمانی ئینگلیزیدا کاری "begin" و "start" بەکاردەهێنرێن تا هەمان شت بگەیەنن، بەڵام "begin" فۆرماڵیترە، وەك لە "start"، "begin" کارێکی نادەستورییە. ڕابردووەکەی بریتیە لە "began" و فۆرمی "ed–"یەکەی "begun"ـە. بەڵام ئەمە ئەوە ناگەیەنێت کە هەردووکیان بە تەواوی هاوواتان و لەبری یەك و لە هەموو شوێنەکان بەکاربهێنرێن، بۆ نموونە، دەگوترێت: .

(أ) دەست بەو سویچە دابنێ تا پرینتەرەکە کاربکات/دەستپێبکات/ بکەوێتەکار. لە بری (دەستپێکردن).

(ب) Press this button to start the printer not to begin the printer

(پ) مەکینەی چیمەنبڕەکە کارناکات، ناکەوێتە گەڕ/کار (دەستپێناکات).

(ت) The lawnmower wont start. (This means that it doesnt work)

"Start" نەك "begin"، بەکاردەهێنرێت تا قسە سەبارەت بە کاری تازە، و پیشە بکرێت، یان بخوڵقێنرێت، لە کوردیدا هەمان فۆرمی تێنسی دیاریکراو بەکاردەهێنرێت. .

(د) نازەنین چێشتخانەی تازەی دەستپێکرد، لە کوردیدا چێشتخانەی تازەی (کردەوە).

(ج) باپیر دەستبەکاربوو، پیشە تازەکەی وەرگرت.

(چ) She started a new restaurant. But not begun a new restaurant

کاری "دەستبەکاربوون"، "begin" دەشێت وەك "وادەرکەوتن "seem" و ڕوودان happen، کە بکەرێکی (ڕستەیی) موجەڕەد لە ئاستی قووڵ وەردەگرێت و ڕەفتاربکات.

٢ . ٢ . 2 . 1: پۆلی کارەکانی دەستپێکردن

(Rosenbaum, 1968) لە (Newmeyer, 1975: 26)ەوە، باوەڕی وایە، کە "begin" پێویستە لە دوو بنیاتی قووڵی ڕیزبەندییەوە بەکاربهێنرێت و پێویستە هەردوو تێنەپەڕو بکەر- subject- embedding لەخۆگرێت:

. ـ دابەشکردنی بەشەخواردنەکە دەستیپێکرد.

لەم ڕستەیەدا "begin" ڕستەی بەناویکراو وەك بکەر وەردەگرێت، دووەم "begin" لە بنیاتی رووکەش و بکەردا دەبینرێت:

ـ (ئەوە) دەستیکرد بە باران/ دەستیپێکرد = it began to rain

"ئەوە" لە تێنەپەڕی "begin" وەرگیراوە، چونکە "ئەوە باران دەبارێت rains it"، "ئەوە" بەرانبەر بە "it" دەوەستێتەوە، کە وەك بکەری ژێرخانی مامەڵە دەکرێت، هاوواتای ڕستەکانی وەك:

ـ تەقە دەستیپێکرد 1 // تا باپیر بێزاربکات2. تەقە بکەری ڕستەی یەکەم و دووەمە

ـ تەقە دەستپێبکات // تا باپیر بێزاربێت. تەقە بکەری ڕستەی یەکەم و باپیرهی دووەمە. .

. پێویستە ئاماژە بۆ ئەوەبدەین، کە:

"دەستپێکردن start, begin, and commence" جەخت لەسەر ڕوودانێك، لە دوای ڕوونەدانێکی ژێرخانییەوە دەکەنەوە.

"وەستانstop"، "تەواوکردنfinish"، :کۆتاپهێنان " endجەخت لەسە ڕونەدانێك دەکەنەوە لە دوای ڕوودانێکی پێشبینیکراوەوە.

"شاردنەوە/پاراستنkeep"، "بەردەوامبوونcontinue"، جەخت لەسەر ڕووداو لەدوای خاڵی ئاماژەکردنی کاتییەوە

دەکەنەوە، کاتێك ڕوودان بە شێوەیەکی ئاسایی لە پێش ئەو خاڵەوە پێشنیازکراوە.

"پێـداچوونەوە resume" جەخـت لەسـەر ڕووداوێـك دەکاتەوە، لە دوای ڕونەدانی پێشبینیکراو، کە خـودی خـۆی ڕووداوێکی پێشبینیکراوی لەپێشیەوە هاتووە.

بە مەبەسـتی ئامـاژەکردن بـۆ ئەو کارانە، Newmeyer, (1975: 25) پێیاندەڵێت پۆلی-دەستپێکردن، ئەو کارانە هەمان سنوربەندی سیمانتیکی پێکەوە ڕوودان لە بواری ئەسپێکت، تێنس، و ئاوەڵکارەکانەوە پێشاندەدەن، وەك کارەکانی "پـۆلی-ڕوودانhappen-class" دەناسرێن، کە بەڵگەی ڕێزمانی زیادتر پیشـاندەدەن سـەبارەت بە ڕوودانیـان، لە تێـنەپەڕ، تێـپەڕ، بکەری-شاراوە، و بنیاتی دوور/قووڵدا. .

- It began to rain بە رانبەر بە "ئەوە دەستیکرد بە بارین".

لە زمانی ئینگلیزیـدا "ئەوە" لە تێنەپەڕی دەسـتپێکردنەوە وەرگیراوە، و "it" وەك بکەری ژێرخانی/زمنی مامەڵەدەکرێت، لەکاتێکـدا لە کوردیـدا، "ئەوە" کە لە بـری "it"ی ئینگلیـزی بەکاردەهێنرێت، خوێنـدنەوەی ئاماژەکردنی هەیە، دەگوترێـت "بـاران دەسـتیکرد بە بـارین"، یـان "بارانبـارین دەسـتییکرد"، ئەوە جیـایە لە "بـاران دەبارێـت= کە بەرانـبەر بە rain is raining" دەوەستێتەوە، کەواتە ڕستەکە ڕستەی ئەسپێکتی چـاوگی بەنـاویکراوی وەرگیراوە. (Perlmutter) لە (Newmeyer, 1975: 28)ەوە، چەنـدین بەڵـگە و گفتوگـۆ سـەبارەت بە بنیاتی تێـپەڕی ڕسـتەیەکی وەك ئەوەی خـوارەوە دەدات، وەك بنیاتی قووڵ بۆ کارەکانی پۆلی-دەستپێکرد/ begin

.

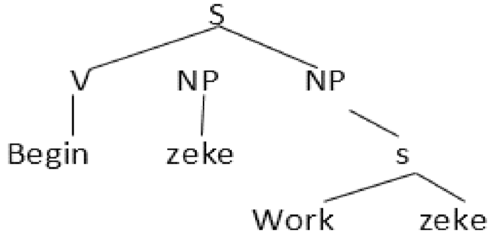

(١) جەخـت لەسـەر هەبـوونی بەنـاویکردنی خستنەسـەر کراوەتەوە، لە:

ــ "بـاپیر" لە "بـاپیر دەسـتپێکەرە" واتە "بـاپیر دەستپێکەری – Xە".

(2) دەڵێـت: "begin" دەتوانێـت بـاری سـەرەوەی تەواوکەری "هەوڵدان" بێت لە:

ـ (مـن) هەوڵمـدا دەسـتپێبکەم بە کـارکردن. "دەسـت بەکاربکەم". .

"من" پێویستە وەك بکەری "دەستپێکردن" بێت لە ئاستی قووڵـدا، بـکەرو تەواوکەری بـکەرەکەی پێویسـتە لە بـاری قووڵـدا بچـنە سـەریەك، کـاری "ناچـارکردن"، لە لایەکـی دیکەوە، پێویستی بەوە هەیە بەرکارەکەی هاوتەریب بێت بە تەواوکەری بکەر، بۆ نموونە:

- من باپیرم ناچارکرد تا دەستبەکاربکات/کارەکە دەستپێبکات. I forced Bapir to begin to work

پێویستە بکەری دەستپێکردن باپیر بێت، لە سەر ئاسی قووڵ.

(3) لەو بارودۆخانەدا، کە ڕستە فەرمانییەکان بکەرەکانیان لە بنیاتی قوڵـودا لە کەسـی دووەم پێکـدێن، داوای ئەوە دەکات، کە ڕستەیەکی وەك:

- دەستبەکاربکە (دەستپێبکە!).

دەبێت تێپەڕێت.

(4) perlmutter قسـە لەسـەر ئەوە دەکـات، کە "begin" پێویسـتە لە بنیـاتی قووڵـدا بەرکارەکـانی وەربگرێـت، تـا ئەو ڕستانەی خوارەوە لەبەرچاوبگرێت:

- باپیر دەستیکرد بە کارکردن. .

- کارەکە بە هۆی باپیرەوە دەستییکرد. هەردوو هاوواتان.

- باپیر نکوڵیکرد تا سەرسامبوونەکەی بوەستێنێت.

ــ بـاپیر نکـوڵیکرد تـا ڕێگە بەخـۆی بـدات سەرسـامبوون بوەستێنێت.

زۆربەی تایبەتمەنـدییەکانی ڕێزمـانی "بەشـی کـاری" بە شـوێن هەقیقەتی سیمانتیکی یـان نـا-سـیمانتیکییەکەوەیە، لەوانە لە "بەشی کاری" یان "کاری"دا قسەکەر بە شێوەیەکی هەقیقی پێشـبینی ڕاسـتیی تەواوکەرەکەی دەکات، لە لایەکی دیکەوە، لە نا-هەقیقیەکاندا قسەکەرناتوانێت پێشبینی ڕاستی تەواوکەرەکەی بکات.

٢ . ٢ . ٢ . 2: كاری دەستپێكردن و هاوڕێكانی وەك تێنەپەڕو تێپەڕ

(أ) يارييەكە دەستيپێكرد. پاسەكە وەستا. بارانەكە بەردەوامبوو.

لە هەرسێ ڕستەكەدا پۆلەكاری ئەسپێكتی دەستپێكردن خوێندنەوەی تێنەپەڕوەردەگرن، و بكەرەكانیش نا-گیاندارن. ناوەڕۆك، دەشێت ئامرازێك هاوبەشی بكات، واتە بچێتە نێوان "دەستپێكردن و ف.ناوی"یەوە. .

(أ) باپیر لەسەر كتێبەكە بەردەوامبوو. He began on the book

(ب) باپیر لەسەر شەڕەكە بەردەوامبوو. He kept up the fight

كاری ئەسپێكتی "بەردەوامبوون"، لە پێش ئامرازی پێوەندی بە شوێنیدا فرێزی كاری دێت.

(أ) باپیر بەردەوامبوو لەسەرلێدانی نازەنین. Bapir kept on hitting nazanin

(ب) باپیر دەستیكرد بە كۆكردنەوەی پیتاك بۆ خێر(كردن) Bapir started a collection for charity

(پ) باپیر دەستی بە نامەكە كرد بۆ دایكی. Bapir began a letter to his mother

هەندێك لەو كارانە وادەردەكەون وەك ئەوەی بێن بە باری بكەری بەناویكراو، ئەو بەناویكردنە وەك ئەوەی، كە فرێزی ناوی پارافرێز دەكات، بۆ نموونە:

(أ) كەسێ كە كار/ڕەفتاردەكات.

(ب) كار/ڕەفتاركەرە.

(پ) كەسێك، كە مەلەدەكات

(ت) دەگوترێت "مەلەكەرە/مەلەوانە"

"دەستپێكردن، كەوتنەكار، بەردەوامبوون"، هەریەك لەوانە باری ناوی بە ناویكراون، بۆ نموونە:

ـ باپیر دەستپێكەرە باپیر پێشەنگە لێرە دەبنە هاوواتا. .

ـ باپیر وەك پارێزگاریكەرو (بەردەوامبوو) لە خەستەخانەی شارەكەدا دەبینرێت.

كارە ئەسپێكتییەكانی دەستپێكردن كاتێك بە شێوەیەكی سیمانتیكی ئەركی هۆكاری دەبینن.

(أ) باپیر سەیارەكەی خستەكار (بە هۆی پاڵنانەوە).

(ب) سەگەكە بەردەوامە لە ئێسقان شكاندن. (بەهۆی كەڵپەكانییەوە).

(پ) باران تەپوتۆزەكەی وەستاند. تەپەتۆز نەما بە هۆی بارانەوە. .

- زۆرێك لە كارەكان لە ژێر ناونیشانێكدا كۆدەبنەوە، كەوا نایەنەبەرچاو وەك ئەوەی بكەروەربگرن: .

(ا) كەسێك كە باوەڕدەكات دەبێت بە باوەڕدار

(ب) كەسێك كە هەیەتی دەبێت بە خاوەندار

(ت) كە سێك كە گومانی هەیە دەبێت بە گوماندار/بەگومان

ـ نازەنین بۆ كێ دەستیكرد بە نامەكە.

لە NPbegin NP لە بنیاتی سەرەوەدا، "دەستپێكردن" وەك تێنەپەڕو بكەر-تیاچەسپاو سەیردەكرێت. تەواوكەری كاری سەرەكی بە شێوەیەكی سیمانتیكی كارێكی نا-تایبەت بە "دەستپێكردن" هەستی، بەردەوامی و چالاكییە، گروپی كارە دەستپێكەرەكان، بەركارو پێكهاتەی ڕستەی دیاریكراو: .

(أ) بابەكر دەستیكرد بە قەناعەتپێكردنی خوتبەكە نا

(ب) بابەكر دەستیكرد بە قەناعەتكردنی نانی نیوڕۆ . نا .

(پ) بابەكر دەستیكرد بە گوێگرتن لە خوتبەكە. "دەستی بە گوێگرتنی خوتبەكە كرد"

(ت) بابەكر دەستیكرد بە پێشكەشكردنی خوتبەكە. "دەستی بە پێشكەشكردنی خوتبەكەكرد"

(د) بابەكر دەستیكرد بە نانی نیوەڕۆ. "بابەكر دەستی بە نانی نیوەڕۆكرد".

(ج) بابەكر دەستیكرد بە خوتبەكە.

(د) دوو لێكدانەوە هەڵدەگرێت، یەكەم "دەستكردن بە خواردنی نانی نیوەڕۆ"، و دووەم، "دەستكردن بە ئامادەكرنی نانی نیوەڕۆ"، ئەوە هەرگیز واتای ئەوە نادات كە "بابەكر دەستی بە بۆنكردنی نانی نیوەڕۆكە كردبێت"، یان "بەدڵبوونی نانی نیوەڕۆ ناگەیەنێت، "دەستپێكردن" واتا و لێكدانەوەی چالاكی بەدوای خۆیدا دەهێنێت، هەموو ئەوانە كاتێك بەبیردادێن، كە كەسێك خوێندنەوەی گونجاو بۆ كاری چاوەڕوانكراو بكات، بۆ نموونە، لە "بابەكر دەستیكرد بە خوتبەكە"، یان "بابەكر دەستیكرد بە نانی نیوەڕۆ" چەند

هەقیقەتێك بەدەردەكەون، یەكەم، دەبێت خوێندنەوەكە هەرگیز هاوتا نەبێت بە كارێك، كە دەبێتە هۆی نا-ڕێزمانی ڕستەكە. بۆیە (أ) و (ب) ناڕێزمانین. ئەوە پێوەندیی بەو ڕاستییەوە هەیە، كە دەشێت كەسێك سیمانتیك، واتا و ناوەرۆكی قەناعەتپێكردنی هەبێت، وەك ئەوەی كەسێك دەتوانێت لەگەڵ "خوێندنەوە" لە (ت) و "لێنان" لە (د) دا هەبێت، دووەم، خوێندنەوەی چاوەڕوانكراو تەنیا وەچە دەستەی خوێندنەوە چاوەڕوانكراوەكانە و بە هۆی ڕێگەپێدانی كارەكانەوە پێشكەشدەكرێت. بیری "گوێگرتن" لە "(ج) زەحمەتە، و بیری "بۆنكردن" زەحمەتە لە (د) كەواتە واتا و تێگەیشتنی كارە هەستییەكان قەت گونجاونین. خوێندنەوەی "بۆن"، "گوێگرتن" بۆ، "بینین"، "گوێلێبوون"، "سەیركردن"، "هەستكردن"، و تامكردن قەت لە ڕستەكانی وەك (د) و (ج) گونجاو و چاوەڕواونین. "هەستكردن"، "خوێندنەوەی ژێرخانی كاری هەمیشە لەگەڵ دەستپێكردن و هەرگیز لەگەڵ خواردن نایەت، "خواردن" بەركاری كۆنكرێتی دەوێت، و "خواردنەوە" پێویستی بە بەركاری شلە هەیە، "لەقە" پێویستی بە بكەری ئاژەڵ و "شەق" بە مرۆڤەوە هەیە.

٢ . ٢ . 3: كاری دەستپێكردن و بەركاری ناڕاستەوخۆ و ماوەدووری ڕووداو .

كاری دەستپێكردن زیادتر لە گەڵ بارودۆخی چالاكی و ماوەدووریدا دەگونجێت، نەك لەگەڵ ئەو بارودۆخانەی كە پانتاییەكی كەم لە ماوە داگیردەكەن، بە پێچەوانەوە كاری "begin" زیادتر لەگەڵ بارودۆخە كورتخایەنەكاندا گونجاوترە، بۆ نموونە: .

(أ) دە ستمكرد بە نووسینی نامەیەك بۆ باوكم.

پێویستی بە ماوەدووریەك هەیە

(ب) دەستمكرد بە لەچككردن بۆ كچەكەم.

(نەگونجاو) لەچككردن ماوەیەكی زۆر كورتخایەنە

. لە گەڵ ئەسپێكتی "دەستپێكرد"دا كاری دووەم لە هەمان ڕستەدا لە شێوەی چاوگدا دەبێت، كە وەك بەركاری ناڕاستەوخۆ مامەڵەدەكرێت، ئەوەش لەو بارانەدا دەبێت، كە ئەگەر ئێمە هەڵوێست و شوێنی "دەستپێكردن" وەربگرین، لە باری قووڵی ڕستەیەكی وەك ئەوەی خوارەوەدا:

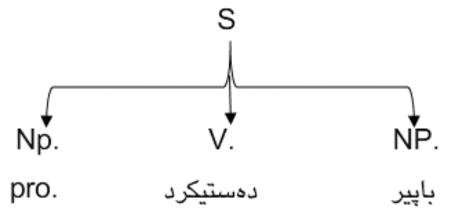

خوێندنەوەی ڕاست ئەوەیە، كە ناتوانرێت "فرێزی ناوی" كە وەك بەركار ڕەفتاردەكات، لە زۆرباردا بە جێناو جێگیربكرێت، بەركاری بە جێناو جێگیركراو جگە لە ڕێگەی تەرخانكراو ناتوانرێت بە ڕێگەی دیكە دیاری بكرێت. بەركاری ڕووكەشی چاوەڕوانكراو بۆ كاری ئەسپێكتی "دەستپێكردن" بریتییە لە سەرجەم بەركارە چاوەڕوانكراوەكانی كارە چالاكییە بەردەوامییەكان، بەڵام ئەوە تەنیا پیشاندانی ڕاستییەكە، كە كاری "دەستپێكردن" بەركاری هەڵبژاردەی سەربەخۆ لەخۆناگرێت، بۆ نموونە، "خواردن" بەركاری كۆنكرێتی و "خواردنەوە" بەركاری شلە وەردەگرن.

بەكارهێنانی پێشبەندی "بۆ" و "لە" لەگەڵ فۆرمی ئەسپێكتی پۆلەكاری "دەستپێكردن"، تەنیا پشت بە دیاریكردنێكی تایبەت لە كاری "دەستپێكردن" و "بەركارەكەی" لە شێوەی بەركاری ناڕاستەوخۆ نابەستێت. بەڵكو خوێندنەوەی كاری شاراوە و ناڕاستەوخۆ، كە دەشێت لە ڕستەكەدا ڕووبدات. لە كوردیدا بە ڕاشكاوی جیاوازی لە نێوان "for and to" ناكرێت، كاتێك كە لە ئینگلیزیدا دەگوترێت "Bapir allows for" نەك "allows to" لە كوردیدا دەگوترێت "باپیر ڕێگەی پێدرا (تا) قسەبكات، تا نان بخوات، یان تا بێتە ژوورێ" و هەروەها. لە زۆرباردا كاری "دەستپێكردن" خوێندنەوەی "چالاكیی بەردەوام" وەردەگرێت، كاتێك، تایبەتمەندێتیی سینتاكتیكی "دەستپێكردن" لەو بارانەدا بەراورد دەكەین، كە لە بنیاتی ڕووكەشی دەربڕینەكانی "ناوی فرێزی + دەستپێكرد + ناوی فرێزی"دا ڕوودەدات. تایبەتمەندیی دیكەی ئەو پۆلە كارە ئەوەیە، كە بكەری بەناویكراو بە خۆوەدەگرن. .

(أ) بوون بە ئەكتەر بۆ كەسێكی شەرمن ئاستەمە.

(ب) باپیر تەنیا دەستپێكەرە.

(پ) باپیر دەستپێكەرە لە ئاژاوەنانەوەدا.

تایبەتمەنـدیی دیـکەی کارەکـانی "چـالاکی"، "بەردەوام" و "دەسـتپێکردن" بریتیین لە هاوبەشیان لە زانیاریی پێوەنـدی بە ناویکردن لە نیشانەی پرۆگرێسڤ "-ing" لە ئینگلیزیدا.

(أ) تاقیکردنەوەی باسوق لە خواردنەکەی دایە.

(ب) ڕەفتارکردن هەرگیز بۆ من ئاسان نییە.

سێ هەقیقەت، ئەوانەن:

(أ) "دەسـتپێکردن" بە شێوەیەکی سیمانتیکی جیاوازە لە کاری چالاکیی بەردەوام.

(ب) "دەسـتپێکردن" بە شـێوەیەکی سـینتاکتیکی وەك "کارە چالاکییە بەردەوامەکان" ڕەفتاردەکات.

(پ) لە بنیـاتی ڕووکەشـی ف.ن + دەسـتپێکردن + ف.ن خوێندنەوەیـدا کـاری شـاراوە ئەوەیە، کە هەمیشـە لە کـاری چالاکی بەردەوامی دایە. .

(أ) بە درێژایی ڕۆژ باپیر لەسەر کارەکەی بەردەوامبوو. نازانم بۆ ئەو کارە دەکات، بەڵام بە دڵنیاییەوە لە سـەر ئەوە بەردەوامە.

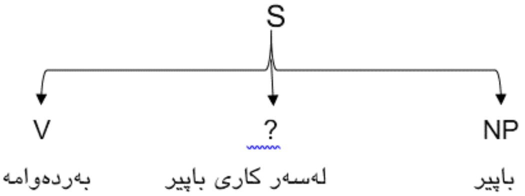

(a)

(1) خوتبەکە دەستپێکرد.

(2) دەنگەدەنگەکە وەستا. . . . . . .

(3) نانی نیوەڕۆ بەردەوامبوو. - . . . . . .

(b)

(1) خـــوتبەکە لە بەردەم پەڕلەمـــانی کوردســـتان دەستپێکرد.

(2) قرەقـرەکە وەسـتا کاتێـك فەرمانـدە خـۆیکرد بە ژووردا.

(3) نـــانی نیـــوەڕۆ بەردەوامبـــوو تەنـــانەت دوای تەواوبوونی پرسەکەش.

ڕســـتەکانی (a) وا لێکنـــادرێنەوە وەك ئەوەی "خـــوتبەکە بە کردەوە دەستی بە کردنی شـتێك کردبێت"، "دەنگە دەنگەکە وەسـتاوە تـا شـتێك بکـات"، و "نـانی نیـوەڕۆ بەردەوامبـووە تـا شـتێك بکـات"، کاتێـك کە "شـتێك" وا لێکـدەدرێتەوە وەك ئەوەی بریتیبێت لە بەردەوامبوونی چالاکییەك.

(1) کەسێك خوتبەکەی دەستپێکرد.

(2) کەسێك قرەقرەکەی دەستپێکرد.

(3) کەسێك نانی نیوەڕۆی بەردەوامکرد. -

دەبینـی، کە لە پۆلەکـاری "دەســـتپێکردنەکان"، لە دوورەوە تێنەپەڕو و بـکەر ـلەخـۆگرە. ڕەفتـاری کارە ئەسـپێکتییەکان کاتێك لێکدانەوەی هۆکاری وەردەگرن.

(أ) پۆلیسەکە دەستیکرد بە کردنەوەی ئاهەنگەکە.

(ب) پۆلیسـەکە بـووە هـۆی ئەوەی/وایکـرد ئـاهەنگەکە دەستپێبکات.

بنیاتی ڕستەی (أ) لە بنیاتی دیاریکراوەوە وەرگیراوە، کە زۆر لەو ڕســـتە بنەڕەتیـــیە دەچێـــت، کە لە ڕســـتەی (ب)دا پیشـاندراوە، بە واتایەکی دیکە، ئەوە لە بنیـاتی ناڕاسـتەوخۆوە وەرگیراوە، کە تێیـدا کاری ئەسـپێکتی لە ژێـر کـاریگەریی کـاری هۆکاری دایە و فەرمانی لەسەردەکرێت، کە بریتییە لە تێنەپەڕ و بکەرلەخۆگر. نموونەی "بەردەوام" کاری ئەسپێکتی هۆکاری وەردەگـــرن، وەك نمـــوونەیەك لە کـــارە ئەســـپێکتییە هۆکارییەکـان، وەسـتان کـاری ڕاسـتییە، چـونکە قسـەکەر پێشنیازی ڕاستی تەواوکەرەکەی دەکات، بۆ نموونە:

(ا) بـاپیر وەسـتا جـی دیـکە لە ژنەکەی بـدات. جەخـت لەسەر ڕاستی لێدانی ژنەکە کراوەتەوە

٢ . ٢ . 2 . 4: جیاوازی لە نێوان "begin and start"

بە گشـتی زمانەوانەکان ئامـاژە بـۆ دەسـتەیەك لە فـۆڕمی تێنس دەکەن، کە وەك کارە ئەسپێکتییەکان مامەڵەدەکرێن، بڕێك لەو کارانە وەك ئاماژەکەر بۆ سـەرەتای بارودۆخی باسکراو دەناسـرێن، لەوانە (inchoative) begin, start, کە سـەرەتای کـردەوەکە دەردەبـــڕن، بە تـــایبەت دانەیەك، کە لەخـــۆوە ڕوودەدات، لە زۆربەی زۆری کارەکـانی ئینگلیزیـدا سـەرەتایی - inchoative بە شـێوەیەکی سیسـتەماتیکی بەکاردەهێنرێـت، وەك جێگرەوە لەگەڵ بەکارهێنانی هۆکاریدا. لەگەڵ ئەوەشدا، ئەو دوو کـارە لێکنـزیکن، لە ئینگلیزیـدا بە تەواوی نـابنە سینۆنیم/هاوواتا، بۆیە لە زۆربـاردا ئاستەمە سنوورێکی دیارو

ئاشكرا لە بەكارهێنانەكانیاندا بكێشرێت، لەم بارەیەوە زمانەوانەكان قسەیان لەسەر بەكارهێنانی ئەو دوو كارە بە فۆرم لێكجیا و بە ڕەفتار لێكنزیك كردووە: بەلای (Swan, 103 :1980)و كەسانی دیكەوە بە تایبەت قسەكەرەكان وا دەزانن، كە ئەو دوو زاراوەیە لە نزیكەوە هاوواتای یەكدین، بەڵام "begin" بە فۆرماڵیتر دەزانن. لە كاتێكدا بە لای (Tobin) ژمارەیەك لە جیاوازی لە نێوانیاندا دەبینرێت، كە خۆیان لە جیاوازی سیمانتیكی و ڕێزمانیدا دەبینرێت، بۆ نموونە:

(أ) "Begin" بە مەبەستی ئاماژەكردن، بۆ یەكەم بەشی بارودۆخەكە بەكاردەهێنرێت، لە كاتێكدا "start" بۆ ئەو لەحزەیە، واتە چركەساتی پێش یەكەم بەشی (كردەوە، بارودۆخ یان ڕووداو)ەكە دەگەڕێتەوە. لە كوردیدا "دەستپێكردن" لە زۆربەی بەكارهێنانەكانیدا، جێگەی ئەو دووانە دەگرێتەوە، بەلای كەسانی ترەوە Newmeyer, (1975:51) لە (Tobin, 1993:161)ەوە، "لەگەڵ ئەوەشدا، كە بە شێوەیەكی سیمانتیكی ئەو دووانە توانای لێكجیابوونەوەیان نییە، بە شێوەیەكی سینتاكتیكی لە ژمارەیەك ڕێگاوە لێكجیاوازن ــ بنیاتی "start" هەڵهێنجانی سەرەنجامییە، نموونەی دیكەی پراگماتیك "begin" خوازەیە (Ruhl, 1989:12-13) دەستپێكردن، start و begin دەستبەكاركردن، ئەو دوو كارە لە كوردیدا، یەكەمیان خوێندنەوەی ئەوە هەڵدەگرێت كە بە بێپلان "كردەوە" یان "ڕووداوێك" ڕوودەدات، قسەكەر كە دەڵێت، "دایدایە باران"، "باران دایدا"، "بایەكە هەڵیكرد"، كارە ئەسپێكتییەكە وەك كاری تێنەپەڕ ڕەفتاردەكات و كردەوەكە لە هزری قسەكەردا، بە سێ بەش دێتە پێشچاو، بەشی یەكەم، بینینی باران بارینەكەیە، گۆڕانی بارودۆخی دەوروبەر لە دونیایەكی بێدەنگ و كرۆكپ بۆ دونیایەكی ئاڵۆز و باراناوی، بەشی دووەم بەردەوامبوونی كردەوەی بارانبارینەكەیە، كە قسەكەر لە نێوەوە سەیری دەكات و ئەوە دەبێتە بەشێك لە ئەزمونی خۆی، بەشی سێیەم كۆتایی كردەوە یان بارودۆخی باسلێوەكراوە، كە نادیاریكراوە و لە گریمانە تێناپەڕێت، گریمانەی كۆتایی "بارانبارین"، پشت بە زۆر شت دەبەستێت، لەوانە، ئەزموونی قسەكەر، كات "پایز"، "بەهار"، "هاوین" یان "زستان"، شوێن وڵاتێكی وەك كوردستانە یان وڵاتێكی وەك سوید باراناوی، ئەمانە بە تێكرا تایبتمەندیی كاری ئەسپێكتی ئەتێلیكی تێنەپەڕن، كە كۆتایی نادیاریكراو و چاوەڕواننەكراو بە خۆوەدەگرن، "بارانبارین"، دەكرێت لە چەند دەقیقەیەكەوە تا دەیان ڕۆژ بگرێتەوە، دەستبەكاركردن/بوون بە هەردوو بارەكەیەوە لەو بارانەدا بەكاردەهێنرێت، كە ڕستەی ژێر توێژینەوە خوێندنەوەی تێپەڕ وەردەگرێت، واتە بەركاری ڕاستەوخۆ یان نا-ڕاستەوخۆ وەردەگرێت، بۆیە بۆ هەر بارودۆخێكی تێپەڕ دەشێ پلانی پێشوەخت لەبەرچاوبگیرێت، ئەوە وا دەكات كاتێك ئەو كارە بەكاردەهێنرێت وا لێكی بدەینەوە، كە قسەكەر سەرنج لە چركەساتی بەشی یەكەمی بارودۆخی دیاریكراو بدات، ئەوە وادەكات، كە لە زۆر باردا بارودۆخەكە خوێندنەوەی تێلیكی وەربگرێت، "دەستیكرد بە نووسین" ناكۆكە و ..." لەهەریەك لەو بارانەدا چركەساتی بەشی یەكەم بیركردنەوەیە لە كردنی كارەكە، بەشی ناوەڕاست بەردەوامبوونی كردەی دروستكردن یان نووسینی نامەكەیە، بەشی سێیەم دەستهەڵگرتنە لە نووسینی نامەكە، هەركات كارەكە بە پێی پلانی پێشوەخت گەیشتە مەبەست ئەوانە ئەندامن لە گروپی كارە ئەسپێكتییەكانی كوردی و ئینگلیزیدا.

(ب) "دەستپێكردن" زیادتر لەبەرچاوە و بەكاردەهێنرێت، زمانەوانە ئینگلیزەكان جیاوازی لە نێوان "begin and start"دا دەبینن، فیچەری "نیشانەكراوەكانی سەرەنجام"یان بۆ "Start" داناوە، لە كاتێكدا "begin" وادەبینرێت وەك ئەوەی نا-نیشانەكراو یان ئەندامی بێلایەنی ئەو جووتە كارەبێت، ئەوە لە كوردیشدا ڕاستە، چونكە جەخت لەسەر پرۆسە (كردەوە) دەكاتەوە. بە شێوەیەكی "etymologically" هەردوو كارەكە "start و begin" تەواو جیاوازو دیارن، ئەو جیاوازییەش لە لایەن "Freed"ەوە ئاماژەیان پێدراوە و بە شێوەیەكی مێژوویی بەیەكەوە پەیوەستنین، ئەو خوێندنەوانەی بۆ بنیات و واتای دانەیەكیان دەكرێت، بۆ دانەكەی دیكە ناكرێت:

(1) (Freed, 1979-68) دەڵێت، نزیكی لە یەك لە بەكارهێنانی" close نزیك" و "لە نزیكەوەclose up"، یان "پوختەكردن conclude"، "داخستن shut up"دا هەیە، كە بە واتای كۆتاییهێنان دێن. دیارە، تایبەتمەندیی ئەوانە لێكجیان، دەبێت

لە دوو لایەنەوە لە بابەتەکە بڕوانین، بۆ نموونە، ئەوانەی نیشانەکراون و ئەوانەش کە نیشانەنەکراون، بە جۆرێک لە ئینگلیزیدا دەگوترێت، "لە سەرەتاوە تا کۆتایی from start to finish"، بە پێچەوانەوە، ناگوترێت لە دەستپێکردنەوە تا تەواوکردن "but not from the beginning to finishing". "Start"فۆڕمی نیشانەکراوە، بناخەی جیاواز لەخۆدەگرێت، و لە ئینگلیزیدا مێژوویەکی ئاڵۆزی سیمانتیکی لەخۆدەگرێت، زۆرجار بە واتاکانی وەك (أ) "هەڵگێڕانەوەی سیستەمی حوکم "overthrow"، (ب) بوونە هۆکاری ڕوودانی چاوەڕواننەکراو، لە پێش ئەوەی کاتی ڕوودانی بێت، کتوپڕ و بەبێ توێژینەوەی ورد و تەواوی بۆبکرێت، "overturn". (پ) واتای تێنەپەڕشی هەیە، لەکوردیدا جیاوازی لە نێوان ئەو دووانەدا دەکرێت بە هۆی ئەرگیۆمێنتی کارەکانەوە بێت، بۆ نموونە، "پەلە(لێ)کردن، دەرپەڕینە دەرەوە بۆ ... ، پەلاماردان"، "پەلاماری دوژمنیدا" نەك "دوژمنەکەی پەلاماردا"، هەڵقولان بۆ دەرەوە، بۆ نموونە، "ئەسپەکە دەستیپێکرد"، یان "دەنگەدەنگەکە سەرەتایەکی دامێ"، "سەرەداوێکی دەستکەوت"، "دەستی بە جوولانکرد"، "جوولەی پێکرا"، "کۆڕەو دەستیپێکرد"، "دەستیدایە"... هەموو ئەو بەکارهێنانانە پێشنیازی "جوڵە" دەکەن، بە هەمان شێوەی سەرەتا "onset"، (Tobin,1993) پێشنیازی زیادتر دەکات، کە هەموو ئەو نامانەی سەرەوە دەتوانرێت بە "start"ەوە بلکێن، هاوبەشی لە "سەرەتای جوڵە یان سەرەتای باو" دەکەن.

(2) لە ئینگلیزیشدا، تەنانەت (Freed, 1979-69)یش لەگەڵ ئەوەیە، کە ئەو دوو فۆڕمە جیاوازییەکی فرەوانیان لە مێژودا هەیە، بەڵام لە ڕۆژگاری ئەمڕۆدا هەردووکیان لە دەقی وەکیەکدا بەکاردەهێنرێن، و هاوبەشی لە تایبەتمەندێتی سیمانتیکی زۆردا دەکەن. ئەو دوو فۆڕمە هەردووکیان جەخت لەسەر هەمان جۆری سەرەتای کردەوە دەکەنەوە. لەگەڵ جیاوازییەك، کە "start" فیچەری سیمانتیکی دیکە لەخۆدەگرێت، کە لە "begin"دا دیار و ڕوون نییە. ئەوەی لە (Freed)دا دەخوێنرێتەوە، ئەوەیە، کە جەخت لەسەر فیچەرە نیشانەکراوەکانی سەرەنجامی "start" دەکەینەوە، "بۆ نموونە، لە ڕستەیەکی وەك:

(أ) دەستیکرد بە باران it is starting to rain بەڵام it is beginning to start نەگونجاوە

(ب) دەستکردن بە سەفەر نا سەفەرەکە/گەشتەکەی دەستپێکرد.

(پ) باشتروایە لە 6 دا دەستپێبکەین دەست پێکرن لەشەشدا better to start at 6

(ت) دەستکردن بە کار کارەکەی دەست پێکرد. Start to work

لەگەڵ ئەوەیە (Newmeyer)، کە بەشێوەیەکی سیمانتیکی ئەو دووانە توانای لێکجیابوونەوەیان نییە، بەڵام بە شێوەیەکی سینتاکتیکی لە ژمارەیەك لە ڕێگاوە لێکجیاوازن، ئەوەی زۆر هەقیقەتە ئەوەیە، کە جیاوازی سیمانتیکی لە نێوان ئەو دووانەدا بەتەواوی دیارە.

(3) "start" دەتوانرێت لەسەر شتێك تەواوبێت، واتە پێویستی بە بەرکاری ڕاستەوخۆ هەیە، بۆیە دەکرێت ئەوە بگوترێت کە بنیاتی "start" بە پێچەوانەی "being"ەوە هەڵهێنجانی سەرەنجامییە، (Ruhl, 1989:12-13).

(4) "Begin" وەك کارێکی ئەسپێکتی سەرەتای کردەوەکە دەردەبڕێت، بە تایبەت دانەیەك، کە لەخۆوە ڕوودەدات، زۆربەی کارەکانی ئینگلیزی بەکارهێنانی "inchoative" سەرەتایی و بە شێوەیەکی سیستەماتیکی جێگیر بەکارهێنانی هۆکاری بەخۆوەدەگرن.

(5) "start" وەك فۆڕمێکی نیشانەکراوە، بناخە و جەوهەری تەواو و مێژوویەکی ئاڵۆز و بنیاتی سیمانتیکی ئاڵۆز لەخۆدەگرێت، واتای تێپەڕ و تێنەپەڕشی هەیە. بۆیە بە زۆر واتا و لێکدانەوەی جیاواز دێت، لەوانە، هەردوکیان لە دەق وەکیەکدا بەکاردەهێنرێن، بە واتای وەکیەکیەوە...

هەردووکیان جەخت لەسەر هەمان جۆری سەرەتای کردەوە دەکەنەوە، ئەوەی زیادتر پێشبینیدەکرێت، ئەوەیە، کە "start" جگە لەوە، فیچەری سیمانتیکی دیش لەخۆدەگرێت، کە لە "begin"دا دیار و ڕوون نییە. ئەوەی لە (Freed)ەوە دەخوێنرێتەوە ئەوەیە، کە جەخت لەسەر فیچەرە نیشانەکراوەکانی سەرەنجامی "start" دەکرێتەوە.

(5) هەردوو کارکە پێشنیازی ڕوونەدانی ڕووداوی پێشتر دەکەن، ئەوە لە تەواوکەری ڕستەکەدا دەبینرێت.

(6) لەگەڵ "begin" ئەوە دەگوترێت، کە ناوك (یان تایبەتمەندیی چالاکی)ی ڕووداوەکە هەنگاویناوە. .

(7) لەگەڵ "start"، کە لە دوایەوە تەواوکەری "to – V" بێت، ئەو سەرەنجامە دەبینریت، کە تەنیا دەستپێك "onset"ی ڕووداوەکەی لە تەواوکەرەکەدا ناوبراو، بۆیە "start" ئاماژە بۆ دەستپێکی ڕووداوێك دەکات (وەك هەموویی)، لەکاتێکدا "begin" ئاماژە بۆ سەرەتای پارچەی کاتی ناوکی ماوەی یەکەمی ڕووداوێك دەکاتەوە.

٢ . ٢ . 3: کۆتاییهاتن پێچەوانەی تەواوکردن

تەواوکردن: بە چەندین زاراوەی دیکەش دەردەبڕیت: "براندنەوە، هێنانەدی، بەئەنجامگەیاندن هیچ نەهێشتنەوە، دواییهاتن، تەواوکردن، پێوەندی لەگەڵ بڕین و... (یەك بەرە و دوا). .

end: بە چەندین زاراوە دەردەبڕدرێت، کۆتاییهاتن، تەواوبوون، وەستاندن، دواییپێهێنان، کۆتاییپێهێنان، بڕانەوە، بڕینەوە، کۆتاییپێهێنان و دواییهێنان، جیاوازی لە نێوان ئەو دوو کارەدا: -

(أ) وشەی "کۆتاییهێنان"بە واتای "هەموو/سەرپاك entire" یان "سەرجەم total" بەکاردەهێنرێت، لە کاتێکدا، وشەی "finish"، بەواتای بە ئەنجامگەیاندن" یان "هێنانە کۆتایی" بەکاردەهێنرێت. "تەواوکردن" بە واتای بەئەنجامگەیاندن و دووەم "کۆتاییهاتن": بە واتای تەواوبوون وادەکات یەکەم زیادتر وەك کاری هەقیقی و یەقین لە لایەك و تێپەڕ لە لایەکەی دیکەوە لەبەرچاوبگیرێت، بەو لێکدانەوەیە دەبینی، لە بەئەنجامگەیاندنی هەر پرۆسە و کردەوەیەکدا ئەرکێکی تەواو دەکەوێتە سەر بکەر تا ئەو کردەوە و پرۆسەیە بەئەنجامبگەیەنێت، و لە دواییدا دەبینی یەکەم وەك کاری سەرەنجامی و تێپەڕ، دووەم وەك نا-سەرەنجامی و تێنەپەڕ خوێندنەوەیان بۆ دەکرێت. .

(ب) وشەی " کۆتایی پێهاتوو/هێنان/هاتن end" وەك کار بەکاردێت و بە واتای "کارکردن بە تەواوی". لە لایەکی دیکەوە وشەی "بەئەنجامگەیاندن/تەواوکردن finish" بە واتای کۆتایی و جەخت لەسەردوا بەشی کۆتایی، خاڵی کۆتایی وەك هەموویی کردنەوە دێت. لە زۆر باردا، ئەوانە وەك هاوواتای یەك بن وایە، بەڵام لەهەمان کاتدا، دەبینی لە هەندێك باردا جیاوازن: کارێك، کردەوەیەك یان بارودۆخێك دەتوانرێت کۆتایی پێبێت بەڵام جێبەجێنەکرێت، بۆ نموونە، لە "قەرزدانەوە"دا دەکرێت دانەیەك لە پرۆسەکە جێبەجێبکرێت "finished" بەڵام کۆتایی پێنەیەت. بنیاتی سیمانیکی "کۆتاییهاتن" لە هەردوو باری تێپەڕو تێنەپەڕدا ناچنە سەریەك، بە واتای ئەوەی وەك یەکنین. ئەوە لە کوردیدا واتای سەرجەم پێکهێنەرەکانی ڕستەی دیاریکراو، پێمان دەڵێت کام لەو دوو فۆڕمە بەکاردەهێنرێت، و بەرانبەر بە کام کارلەم دووانە لە زمانی ئینگلیزی دەوەستێتەوە، کاری "تەواوکردن" بەرانبەر بە "finish" و "کۆتاییهاتن" بەرانبەر بە "end" دێت لە زمانی سروشتیدا.

(پ) واتا و لێکەوتەکانی خودی "واتا" خۆی ناتوانرێت لە بواری پێوەندی لە نێوان پارچەکانی زمان و ڕەگەزە زمانییەکاندا بدرێت، گەشەکردنی تیۆری سیمانتیکی لەسەربنەمای "مەرج/بەهای ڕاستی"، و "مەرجی واتای ڕاست و واگەیاندنی وشەکە" بەدەستدەهێت. "تەواوکردن، کۆتاییپێهێنان و دواییهێنان" لەنزیکەوە پێوەندییان بە "دواییهاتن، وەستاندن، کۆتاییهێنان و بڕانەوە" هەیە، چونکە هەردوو کارەکە هاوبەشی لە پێشاندانی بیری "بەشی کۆتایی" بارودۆخەکاندا دەکەن، واتە، ئەو بەشەی، کە لە دوای ئەوەوە هیچ پارچەیەکی دیکە نییە.

٢ . ٢ . 3 . 1: سەرنجەکانی Freed لەسەر کۆتاییهێنان و تەواوکردندا .

ئەو بارودۆخەی بەهۆی کاری "کۆتاییهێنان"ەوە باسی لێوەدەکرێت، تا ڕادەیەك ڕوون نییە، چونکە "کۆتاییهێنان" هەمیشە PN دەوێت وەك ئەرگیومێنتەکەی، گەر نموونەیەکی ناویش بدۆزرێتەوە تا وەك ئەرگیومێنتی کاری "کۆتاییهێنان"، ڕەفتاربکات، ئەوا دەشێت زۆر ناوێزەبێت، چونکە... کۆتاییهێنان پێشبینی سەرتای پێشتری ئەو ڕووداوە دەکات، کە لە تەواوکەرەکەیدا ناوی هاتووە، واتە، "کۆتاییهێنان" دەبێت لەگەڵ "–ەکە" یان هەندێك ناوی دیاریکراو ڕوبدات، کە ئاماژە بۆ ئەو ڕووداوە دەکەن، کە پێشترباسکراوە. تاقە بارێك کە ڕێگە بە ئامرازی نە-شوناسی "-ێك" دەدات لەگەڵ

ئەرگومێنتەکانی ناویی کاری "کۆتایهێنان" لە هەندێك شوێنی دیکەدا لە فرێزی ناویدا ڕووداوی دیاریکراو دیاریدەکات. کاتێك ئەوانە بۆ گریمانەکانی پێشکاتی لەبەرچاو دەگیرێن. ڕستەکانی (پ) و (ت) وەك گریمانەی پێشکاتی (أ) و (ب) مامەڵە دەکرێن:

(أ) باپیر کۆتایی بە شەڕی-یەك ساڵەی لەگەڵ قادر هێنا. پێشتر شەڕ هەبووە

(ب) شیلان کۆتایی بە پێوەندی لەگەڵ گروپی "أ" هێنا، کە هۆکاری هەموو ناخۆشیەکبوون.

(پ) پێشتر شەڕلە نێوان ئەو دوو لایەنەدا هەبووە.

(ت) شیلان پێوەندیی بە گروپی (أ)ەوە هەبووە.

٢ . ٢ . 3 . ٢: لایەنی لێکچوو و جیاوازلە نێوان ئەو دوو کارەدا .

(أ) "دوایهاتن" ئاماژە بۆ ئەو خاڵە دەکات، کە ڕاستەوخۆ لە دوای بەشی کۆتاییەوەیە.

(ب) لە کاتێکدا "finish تەواوکردن" ئاماژە بۆ خودی بەشی کۆتایی دەکات. بۆ نموونە، لە کێبڕکێدا تەواوکردن لەپێش کۆتایی هاتنەوە دێت. (ڕاکەرەکان یان ئەسپەکان بۆ تەواوکردن دەجوڵێن لە Xەوە بۆ y لە سەرگردەکەدا) Wierzbicka, (1988:7).

(پ) دەتوانرێت "تەواوکردن" وەك ناوی بکەری بەکاربهێنرێت (بۆ نموونە، نزیکەی تەواومکردووە/لە تەواوکردندایە)، یان وەك واتای ئاوەڵناوی ئامادە "ready"، بۆ نموونە، (من نزیکەی/ یەکسەر تەواومکردووە) لە باری وەهادا جیاوازی لە واتادا نییە، (بنیاتی ئاوەڵناو) ناوکۆیە لە شێوازی ڕەسمیدا (Swan, 1980:241).

(ت) هەردوو کارەکانی "کۆتایی/هاتن/هێنان و تەواوکردن" وەك کارە ئەسپێکتییەکان ڕەفتاردەکەن، و سەر بەو گروپەن، کە پێیان دەگوترێت پۆلی "begin"ی کارەکان. .

(ت) کۆتایهاتن و تەواوکردن دەکرێت وەك پێچەوانەی "begin" و "start" ڕەفتاربکەن، بەو واتایەی، کە مەودای سیمانتیکییەکەیان هاوبەشی لە وەستانی کردەوە، بارودۆخ و ڕووداوەکان دەکەن جگە لە سەرەتا.

(د) بە هەمان شێوە "finish and end تەواوکردن و کۆتایهاتن"، ئاماژە بۆ دوو شتدەکەن، نەك بۆ بەشی کۆتایی ناوك بەڵکو (دوا ئاوازی پارچەی مۆسیقا)، هەروەها بۆ بڕگەی کۆتایی ڕووداوەکان لە تەواوکەرەکانیاندا. .

(ج) ئەو دوو کارە لێکدانەوەی جیاواز هەڵدەگرن، بۆ نموونە کاری "end کوتایهاتن"، لێکدانەوەی ئەوە هەڵدەگرێت، کە بارودۆخی دیاریکراو بەردەوام دەبێت تا کۆتایی، واتە دەستپێکردن تا کۆتایی. کاری "تەواوکردن" جەخت لەسەر دوا خاڵی بارودۆخی دیاریکراو دەکاتەوە، کە دوای ئەوە چی دیکە بەردەوام نابێت. .

(چ) ئەو دوو کارە بە لای (Fowler, 1966)ەوە "کۆتایهاتن ended" لە باری پێرفێکتدا، پێچەوانەی باری پرۆگرێسڤە "ending و begun and beginning" لەوەدا هاوبەشن، کە نیشانە(نە)کراون، واتە پێوەندی نیشانە(نە)کراوی پێکیانەوە دەبەستێتەوە، و بناخەی خۆیان لەسەر هەمان فیچەری دیار داناوە. .

(ح) دەکرێت لە پاڵ کاری ئەسپێکتی "کۆتایهێنان"دا دەستەواژەی "بەبێ سەرەنجام" زیادبکەیت، بۆ نموونە، "لیژنەکە کۆبوونەوەکەیان کۆتاییپهێنا (بەبێسەرەنجام)" لە کاتێکدا ئەوە لەگەڵ کاری ئەسپێکتی "تەواوکردندا" گونجاو نییە، چونکە لە باری بەکارهێنانی کاری "تەواوکرن"دا بارودۆخێکی سەرەنجامی تازە بەرهەمدێت، کە وەك ئەمری واقیع مامەڵەدەکرێت و بەردەوام دەبێت، بۆیە خوێنەرو گوێگر زیادتر سەرنجەکانیان لە سەر سەرەنجامی کۆبوونەوەکە چڕدەکەنەوە، نەك چاوەڕوانی کۆبوونەوەیەکی دی و دی و دیکە تا سەرەنجام بەدەستبهێنن، بۆیە لەو بارانەدا ناکرێت دەربڕینی "بەبێسەرەنجام" بۆ ڕستەیەکی وەها زیادبکرێت کە "تەواوکردن"ی تێدا بەکاردەهێنرێت.

(خ) زۆربەی زۆری بنیاتی سینتاکتیکی لەگەڵ کارە ئەسپێکتییەکاندا لە تەواوکەری ڕستەکان لە ڕێژەی چاوگ یان کاریدا دەبێت. کاری "کۆتایهاتن" بە پێی (Freed, 1979:126) وەك کارەکانی "دووبارەکردنەوە" و "تەواوکردن"، ئەو یاسایە بەدەردەخات، کە ئەو فۆڕمانە وەك دووەم ئەرگیۆمێنت مامەڵەدەکرێن و دەتوانێت تەنیا "ناوی وەرگیراو derived nominalو ژمارەیەکی دیارکراو لە nouns primitive وەك ئەرگیومێنتەکانی وەربگرێت. بە لای Freedەوە:

(1) باپیر و قادر گفتوگۆکەیان کۆتاییپهێنا. .

(2) باپیرو قادر گفتوگۆکەیان تەواوکرد. (3) باپیر و قادر گفتوگۆیان هەبوو. .

ڕستەکانی (1) و (2) هاوبەشی لە گریمانەی پێشەکی و دەستپێکردنی سەرەتای بارودۆخی نوێ دەکەن، Freed جیاوازی لە نێوان ڕستەی گریمانەی پێشەکی و بناخە، بناخەی پاشکۆ لە نێوان کارەکانی کۆتاییهاتن و تەواوکردن دەکات، بۆ نموونە، (١) گریمانەی پێشکاتی کارێك لەخۆدەگرێت، کە بە شێوەیەکی پراگماتیکی ئاماژە بۆ بەش یان چالاکی دیاریکراوی "گفتوگۆ"کە دەکات.

٢ . ٢ . 4: جیاوازی لە نێوان وەستان و دەستپێکردن

ئەو دوو کارە پێچەوانەی یەك ڕەفتاردەکەن، وەستان جەخت لەسەر کۆتایی بارودۆخ و دەستپێکردن لەسەر سەرەتای بارودۆخ دەکاتەوە، بۆ نموونە:

(أ) باپیر وەستا چی دیکە قۆپیە بکات. / باپیر لە قۆپیەکردن وەستا. باپیر قۆپیەی کردووە.

(قۆپیەکەرە/ نەریتی)

(ب) باپیر لە نووسینی نامەکەی وەستا. لە نامە نووسین وەستا. باپیر خەریکی نامە نووسینبوو.

(خوێندنەوەی نا-نەریتی)

لە هەردوو ڕستەکەدا، بە ڕوونی پێشبینی ئەوە دەکرێت، کە بکەر هەم قۆپیەکەرو هەم نامەی نووسیووە، جیاوازی ئەو دووانە لەوەدایە، کە یەکەم خوێندنەوەی نەریت بەخۆوەدەگرێت و دووەم نا، ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی، کە بە پێچەوانەی نامەنووسینەوە، دەشێت قۆپیەکردن زۆر دووبارە و سێبارەبێتەوە لە ژیانی کەسەکاندا. لە گەڵ کاری "دەستپێکردن"دا ئەو خوێندنەوەیە هەڵناگرێت، چونکە کاری ئەسپێکی "وەستان" جەخت لەسەر کۆتایی بارودۆخێك دەکاتەوە، کە لە باری ڕووکەشدا وا چاوەڕواندەکرێت جارێکی دیکە ڕونەداتەوە، "دەستپێکردن" جەخت لەسەر سەرەتای بارودۆخ دەکاتەوە، بۆیە هەر لە سەرەتاوە و لە بنیاتی سیمانتیکی هەریەك لەوانە تێدەگەین، کە قسەکەر نیەتی چییە.

(پ) باپیر دەستیکرد بە جگەرەکێشان.

قسەکەر تەنیا جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە، کە ئەوە حاڵەتە، لە ڕستەیەکدا بنیاتی سیمانتکی ئەو کارانە ئاشکرا دەکات. .

(ت) باپیر لە جگەرەکێشان نەوەستا/وازینەهێنا.

(د) باپیر دەستینەکرد بە جگەرەکێشان.

یەکەم خوێندنەوەی بەردەوامێتیی بکەر لەسەر کردەوەی جگەرەکێشان دەگەیەنێت، پێمان دەڵێت، کە بکەر بەردەوامە لەسەر جگەرەکێشان، جەختکردنەوە و پارێزگاریکردن لەسەر پێشبینی بنەڕەتی و سەرەکی لە ژێر کاریگەریی نەرێدا، وەك یەکێك لە تایبەتمەندییەکانی کارە هەقیقیەکان هەژماردەکرێت. ڕستەی (د) لە باری قووڵدا نەهی لە جگەرەنەکێشانی ناکاتەوە، گەرچی لە ئاستی ڕووکەشدا جۆرێك لە بۆچوونی نەخواردنی جگەرە دەکاتەوە، بۆ نموونە:

(أ) کارەساتی هەکاری کارەسات بوو بۆ کورد. ـ کارەسات بوو، کە باپیر کلیلی ماڵەکەی ونکرد.

(ب) کارەساتی هەکاری کارەسات نەبوو بۆ کورد. ـ ونکردنی کلیلی ماڵەکە کارەسات نەبوو بۆ باپیر. .

جەخت لە کارەساتبوونی هەکاری دەکاتەوە و پێمان دەڵێت هەکاری بەشێکە لە مێژوی کورد، چونکە لە واقیعدا ڕوویداوە، بەهای ڕاستی تەواوکەری یەقینی ئەو کارە ئەسپێکتانە، پێویستناکات لە ڕستەی نەرێدا پارێزگاریان لێبکرێت. .

(پ) (وا)چاوەڕوان دەکرێت، کە باپیر کلیلی ماڵەکەی ونکردبێت.

(ت) چاوەڕێناکرێت کە باپیر کلیلی ماڵەکەی ونکردبێت.

ماڵەکە کلیلی هەیە، لە هەردوو باردا ونکرابێت یان نا، دەستپێکردن، وەك کاری یەقین مامەڵەناکرێت، بە پێچەوانەوە یەقینێتی کاری ئەسپێکتی "وەستان" دەکرێت بە هۆی ڕستەیەکی باوی وەك "ئایا وەستایت چی دیکە لە ژنەکەت بدەیت؟ "، یان کە گوێگر بەرەوڕووی پرسیار بووەوە، "لە لێدانی ژنەکەت وەستایت؟".

٢ . ٢ . ٥: کاری بەردەوامبوون و بەهای یەقینیەتی

کاری "بەردەوامبوونkeep" هەردوو تایبەتمەندییەکانی یەقینی و نا-یەقینی لەخۆدەگرێت، و بەکارهێنانەکانیشیان لە

نزیکەوە پێوەندییان پێکەوە هەیە، کە لەو ڕستانەدا بەرجەستەدەکرێت:

(1) باپیر لە کاژێر چواردا لەسەر کار بەردەوامبوو.

ڕستەی (1) خوێندنەوەی یەقینیی بەردەوامی وەردەگرێت، چونکە قسەکەر پێشبینی ئەوە دەکات، کە بکەر تا کاژێر چوار کاریکردووە، جگە لەوە هێماشە بۆ بەردەوامی کارکردنەکە لە دوای ئەو کاتەشەوە، بە پێچەوانەوە، لە (٢)دا:

(٢) باپیر لە کاژێر چواردا لە کارکردن بەردەوامنەبوو. .

بیرەکان لەسەر ئەوەن، کە بکەر لە پێش کاژێر چواردا، کاریکردووە، و کردەی کارکردن لە دوای چوارەوە وەستاوە، بۆیە دەبینی، کە (٢) جەخت لە سەر نا-یەقینیی بەردەوامی کارکردنەکە دەکاتەوە، و پێشبینییەك لە ئارادا نییە، کە کارکردنەکە بەردەوامبووبێت. .

لە زماندا ئاوەڵکارەکان لەو بارەوە دەکرێن بە دوو بەشەوە، بۆ نموونە، "ئاوەڵکاری خاڵی-کات"، کە جەخت لەسەر یەقینیی بەردەوامبوون دەکاتەوە، و "ئاوەڵکاری کاتی بەردەوام" جەخت لەسەر نا-یەقینیی بەردەوامبوون دەکاتەوە. دەکرێت ئاماژە بۆ تایبەتمەندیی زۆر باو و گشتیی پۆلەکاری دەستپێکردن بکرێتەوە، لەو بارەوە، (Kiparsky) ئەوە دەردەخات، کە کارە یەقینییەکان ڕێگە بە ناوی "fact" دەدەن تا تەواوکەری ڕستەیی "کە. کلۆز" لەخۆبگرن، یان ڕێژەیەکی کاری وا، کە بتوانێت شوێنی، "کە.کلۆز" بگرێتەوە، بۆ نموونە:

(1) کە سەگەکە بە درێژایی شەو بوەڕێت، کارەساتە، کارەساتە سەگەکە بە درێژایی شەو بوەڕێت.

(2) ئەو هەقیقەتەی، کە سەگەکە بە درێژایی شەو بوەڕێت، کارەساتبوو.

(3) هەقیقەتی وەڕینی سەگەکە بە درێژایی شەو کارەساتبوو.

(Kiparsky, 1971-256) تەنیا لیستی ئەو کارە یەقینانە دەگرێت، کە دەتوانن ف.ناوی سادە وەك بکەر وەربگرن:

(4) ئەو هەقیقەتانە بەسوودن.

(5) نازەنین ناوێزەیە.

(6) پاڵەوانەکە کارەساتە.

(7) یارییەکە زۆر سەرنج بزوێنە/خۆشە.

(8) ئەو سەرچاوەیە پێوەنیدارە.

٢ . 3: نەریت و نەرێ و ئاوەڵناو لە تێنسی کارە ئەسپێکتییە کوردییەکاندا

٢ . 3 . 1: نەریت

کاتەگۆریی نەریت بە واتای دووبارەوەبوونەوە "iterative" دێت، کە وەك پێوانەیەکی گونجاو سەبارەت بە گەیاندنی نەریت مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت، مەبەست لە دووبارەبوونەوە، ئەوەیە، کە شتێك زیادتر لە جارێك ڕوودەدات، بەڵام ئەوە بۆ خوێندنەوەی نەریت بەس نییە، چونکە ئەگەر ئەو دووبارەبوونەوە بەردەوام و بە شێوەیەکی ڕێکوپێك و دەستوری نەبێت، ئەوە ناگەیەنێت، کە بە شێوەیەکی لۆجیکی پێوەندیداربێت بە نەریتەوە، نەریت لە زمانەکاندا لەگەڵ ئاوەڵکاری "عادەتەن"، واتە بە شێوەیەکی ئاساییدا گونجاوە و لە دیاریکردنی چەندیەتی، و لە مەودای هەلومەرج و کاتی دیاریکراودا، کە بە شێوەیەکی ڕوون و ئاشکرا یان بەهۆی دەقەوە دەدرێت، بۆ نموونە:

(أ) ئازاد ئارەق دەخواتەوە. ئازاد ئارەقخۆرە، ئیمپێرفێکف وەسفی ڕەفتاری بەردەوام و هەقیقی دەکات.

(ب) وا ئازاد ئارەق دەخواتەوە. مەرج نییە ئارەقخۆر بێت، پرۆگرێسف وەسفی ڕەفتاری کاتی دەکات.

(پ) ئازاد ئارەق دەخواردەوە. ئارەقخۆربوو، بنیاتی ئەسپێکتی پرۆگرێسف لە ڕابوردودا نەریت لەخۆدەگرێت.

ئیمپێرفێکت لە بنیاتی سیمانتیکی خۆیدا واتای نەریتی هەڵدەگرێت، چونکە لە لایەکەوە بەردەوامی دەگەینێت و لە لایەکی دیکەوە وەسفی هەقیقەت دەکات وەك لە (أ)دا بەدەردەکەوێت، هەمان فۆرمی ئیمپێرفێکتی ڕانەبردوو لە (ب)دا لە ژێر کاریگەریی "وا/ئێستا" دا، کە بەرانبەر بە "-was/were/are/is -ing"ی دەوەستنەوە، فۆرمەکە وەك پارافرێز پێشاندەدرێت، بۆیە، بنیاتی سیمانتیکی ڕانەبردوو بەردەوامیی گشتێتی لەدەستدەدات، لە (پ)دا تایبەتمەندیی زمانی کوردی پیشاندەدات، لەوەدا، کە فۆرمی ئەسپێکتی پرۆگرێسف لە ڕابردووەدا، لە بنیاتی سیمانتیکی خۆیدا بە شێوەیەکی دیار و نادیار نەریت هەڵدەگرێت، هەر بۆیە لەگەڵ ئەو جۆرە ڕستانەدا دەکرێت ئاوەڵکارەکانی وەك "ئێواران، ئاسایی، هەمیشە و... بەکار بهێنرێن.

٢ . 3 . 2: کارە ئەسپێکتییەکان لە بنیاتی نەرێدا

بە شوێن (Freed, 1979)دا، گرفتێکی دیکە لەگەڵ "بەندە نادیارەکان"، دیاری دەکات کە لەسەر بناخەی گریمانەی پێشکات بیناکراون، تاقە گرفتێك لەگەڵ ئەو نموونانەدا ئەوەیە، کە کاتێك تاقیکردنەوەی نەرێی بۆ گریمانەی پێشکات لە ڕستە سەرەنجامییەکاندا بەکاردەهێنرێت دوو خوێندنەوەی چاوەڕوانکراو وەردەگرێت، بۆ نموونە، کاتێك کاری "کۆتایپهێنان" نەرێدەکرێت، گریمانەی پێش کاتییەکە بەردەوام وەك خۆی دەمێنێت، هەروەك چۆن لە ڕستەی ئەرێنییەکەدا بەردەوامبووە، (وەك ئەوەی کە پێویستە بۆ ئیسپاتکردنی هەبوونی گریمانەی پیشکات لە ڕەزامەندیشدا) لە کاتی نەرێکردنی ڕووداوی ناوی، خوێندنەوەکە جیاوازە:

(١) باپیر کۆتایی بە شەڕی یەکساڵەی لەگەڵ قادر نەهێناوە. باپیر لەگەڵ قادر لە شەڕدابووە. .

سەرەنجامەکە وەك "چوارچێوەی لێڵی" ئاماژەی بۆکراوە، گرفتەکە لەگەڵ "کوتایهێنان"دا ئەوەیە، کە پێویستی بە فۆڕمی ئەرگیومێنتی ناوی هەیە و "گریمانەی پێشکاتەکان"یش جۆرێکن لە لێکدانەوە و بناخەی خۆیان لەسەر زنجیرەیەك بنەما، لەوانە، پڕاگماتیك، باری سەرنج و تێڕوانینی قسەکەر، فەلسەفی، لۆجیکی یان پێوانەی زمانی لە دەربڕینەکاندا داناوە، جگە لەوانە پێوەندیی لە نێوان بەندە دیاریکراو و نەکراوەکان لە ئینگلیزیدا بۆ ئەوانەش، کە پێشتر ئاماژەیان بۆ کراوە.

دواتر (Freed) ئاماژە بۆ جیاوازی لە نێوان سەرەنجامی بەکارهێنانی "کۆتایهێنان" یان "تەواوکردن" دەکات لە سەر بنەما و بناخەی جیاوازیی پارافرێزەکانەوە، کە دەتوانرێت ڕاستەوخۆ هاوبەشی لە --- و بە هۆی ---- ەوە بکات، و پێوەندیی نیشانەکردنەکانیان ڕوونبکرێتەوە:

(أ) گفتوگۆکانی باپیر و قادر چی دیکە ڕوونادەن. .

(ب) گفتوگۆکانی باپیر و قادر کۆتاییان پێهات. .

بە لای (Freed)ەوە ئەوەی نارِوونە لە نێوان (أ) و (ب)دا، ئەو لێکدانەوەیە، کە پێویستە هاوبەشی لە دەربڕینی "گفتوگۆکە کۆتاییپێهات"دا بکات، ئاڵۆزی و ناڕوونی ڕستەکە پێوەندیی بە جیاوازیی سیمانتیکی لە نێوان (أ) و (ب) هەیە. لە سەرەنجامی (أ) و (ب)دا هەندێك جیاوازیی دیار و بەسوود لە نێوان "تەواوکردن" و "کۆتاییپێهێنان" دا هەیە، سەرەنجامێك بە شێوەیەکی "تەواو" پێچەوانەی سەرەنجامی "کۆتایهێنانە" ئەو دوو ڕستەیە بەوە لێکجیادەبنەوە، کە فۆڕمی "تەواوکردن . finish"وەك فۆڕمی نیشانەکراو و "کۆتایهاتن" نیشانەنەکراو مامەڵەدەکرێن، یەکەم باس لە بارودۆخی داخراو و دووەم لە بارودۆخی کراوە دەکەن:

(أ) باپیر خوێندنی تەواوکرد. خوێندنەکەی باپیر تەواوکراوە. خاوەنی بڕوانامەیە

(ب) باپیر کۆتایی بە خوێندنەکەی هێنا. خوێندنەکەی باپیر کۆتاییپێهات. خاوەنی بڕوانامە نییە

لە (أ)دا "تەواوکردن" بەرکاری ڕاستەوخۆ وەردەگرێت، بەرکاری ڕاستەوخۆش بەوە جیادەکرێتەوە، کە کاریگەریی ڕووداوەکەی دەکەوێتەسەر، بەرکاری ڕاستەوخۆ سەرەنجامێکی بەرچاو و دیارە، بۆیە فۆڕمی ئەو کارە بەرکارێك وەك سەرەنجامی موجەڕەد وەردەگرێت، وەك نیشانەکراو مامەڵەدەکرێت، بۆیە دەکرێت لە (أ) زیادەیەکی وەك "لە فیزیادا" وەربگرێت، و بنیاتە سیمانتیکییەکەی لەگەڵ دەربڕینێکی وەك "بەبێسەرەنجام" نەگونجێت. "کۆتایهێنان" تەنیا لەگەڵ بەرکاری ناڕاستەوخۆدا گونجاوە و دەربڕینێکی وەك "بەبێئەنجام" وەردەگرێت، بۆیە فۆڕمی کاری "کۆتاییپێهێنان" وەك "نیشانەنەکراو" مامەڵەدەکرێت. جیاوازی لە نێوان نیشانەکراو و بە پێچەوانەی فۆڕمی نیشانەنەکراوی-بێلایەن زیادتر لە وەسفەکانی (Freed)دا دیارن، بە تایبەت لە وەسفی واگەیاندنی سەرەنجامەکان بە فۆڕمی کۆتایهێنانی نیشانەنەکراودا.

(Freed, 1979:129) دەڵێت: کە ناوی چالاکی ئەو ڕووداوەی باسی لێوەدەکرێت و ناوی دەبرێت، لە پڕۆگرێسڤدا بووە/دەبێت. سەرەنجامی ئەو ڕستانەی، کە کاری "کۆتاییپێهێنان"یان تێدایە، (1) "کۆتایهێنان" پێشنیازی ئەوە دەکات، کە "ڕووداوەکە" لە مەودای ناوی کردەوەکە کۆتایی پێهاتووە، و بەرەنجامی زیادەکە، کە بە هۆی ڕستەکەوە دەگەیەنرێت و زیادەیەکی وەك "بەبێسەرەنجام"، وەردەگرێت بۆیە پێشبینی ئەوە دەکرێت، کە کردەوەکە دەکرێت جارێکی دیکە لەو شوێنەی لێی وەستاوە دەستپێبکاتەوە. (2) بە

پێچەوانەوە، کاری "finish تەواوکردن" تەنیا پێشنیازی ئەوە ناکات، کە چالاکییەکە هیچی دیکە ڕونادات، و بەرەو کۆتایی و سەرەنجامێکی دیاریکراو و دیاربراوە، و وەك بارودۆخێکی جێگیر کارپێدەکرێت، "باپیر خوێندنی تەواوکرد" کار بە سەرەنجامی تەواوکردنی خوێندنەکە دەکرێت. بەو جۆرە کۆتایهێنان ئاماژە بۆ بەشی کاتی کۆتایی ناوکی ڕووداوەکە دەکات، کە ناوی هاتووە لە تەواوکردنەکەیدا لەکاتێکدا کاری "finish" ئاماژە بۆ دوا ئاوازی ڕووداوەکەی دەکات.

ڕستە و پارافرێزەکان هەرگیز هەمان شت ناگەیەنن، پارافرێزەکان هاوبەشی لە واگەیاندندا دەکەن، لە کاتێکدا سەرەنجامی ڕستە بنچینەییەکان هاوبەشی لە کێڵگەی سیمانتیك یان تایبەتمەندیەتیی ئەسپێکتی لە مەودای کێڵگەی سیمانتیکیدا دەکەن. ڕاستییەکی دیکە، کە Freed, (1979:129) بە نموونە دەیهێنێتەوە، تا جەخت لەسەر ئەوە بکات کە "کۆتایهێنان" ئاماژە بۆ بەشی کۆتایی کات دەکات و "تەواوکردن" ئاماژە بۆ ئاوازی کۆتایی بارودۆخەکە دەکات:

(أ) لە دوای چەندین کاژێر لە مشتومڕ بڕیاریان لەسەر کۆتایی هێنانی گفتوگۆکەدا.

گریمانە: گفتوگۆی دیاریکراو کۆتاییپهات، بەڵام پێویست نییە تەواوکرابێت، و سەرەنجامی کۆنکریتی بەدەستهاتبێت.

(ب) دوای چەندین کاژێر لەمشتومڕ ڕێککەوتن تا گفتوگۆکە لە کاتێکی دیکەدا تەواوبکەن. .

گریمانە: ئاماژەکردن تایبەتە بە "coda" واتە ئاماژە بۆ ئاوازەی کۆتایی یان کۆتایی کۆتایهێنانی ڕووداوەکە دەکات، ئەوە لە ڕستەکاندا لەشوێنی یەکدی بەکارناهێنرێن. "کۆدە"، بریتیە لە پارچەی ڕووداوێك، کە لە سروشتدا جیاوازە لە "ناوك"، و بەشێك لە ناوکەکان پێکناهێنێت. واتە، بەشێکی کاتی جیای ڕووداوێکە و ئەرکی ئاماژەکردن بۆ خودی "تەواوکردنی" دیاریکراو و "کۆتایهاتنی" ئەو ڕووداوە دەبینێت. لە (ب)دا کاتێك، کە پێشنیازی تەواوکردنی گفتوگۆکە لە کاتی دیکەدا دەکرێت، ئەوە تێدەگەین، کە هەندێك جۆری چالاکی دیکە، جیاواز لە گفتوگۆکە وەك ئەوەی لە پرۆگریسف/گەشەکردندابێت، دەشێت لە کاتی دواهەمیندا جێبەجێبکرێت. تەواوکردنی گفتوگۆ، لە کاتی دیکە، دوای کاتی ئێستا جێبەجێ بکرێت، دەکرێت بە شێواز و لە فۆرمی ڕستەی جیاوازی دیکەدا گوزارشتی لێبدرێت.

(پ) لە دوای چەندین کاژێر لە مشتومڕ، بڕیاریاندا بەردەوابن لە گفتوگۆکە.

(ت) لە دوای چەندین کاژێر لە مشتومڕ، بڕیاریاندا گفتوگۆکە بوەستێنن. (تا کاتێکی دیکە)

بە لای (Freed)ەوە، ڕستەی "کۆتایهێنان"، جەخت لەسەرئەوە دەکاتەوە، کە دەکرێت هەردوو "گفتوگۆ"کە و ئەو ماوەیەی، کە گفتوگۆکەی تێدا ڕوودەدات دوابخرێت، لە ڕستەیەك، کە بە "تەواوکردن" ئاماژە بۆ چالاکییەکە دەکات، دەکرێت پێی بگوترێت، گفتوگۆیەك بۆ داخستن.

(د) باپیر نامەکەی کوتاییپهێنا. پێش ئەوەی تەواوی بکات / باپیر نامەکەی تەواوکرد.

ئامادەیە بۆ ناردن.

(ج) نازەنین کۆتایی بە ڕستەکە هێنا. پێش ئەوەی تەواوی بکات / نازەنین ڕستەکەی تەواوکرد.

بزانە مەبەستی چییە؟

(چ) ئارام کۆتایی بە گۆرانییەکە هێنا. نەمانزانی کۆپلەی کۆتایی چییە ؟ / ئارام گۆرانیەکەی تەواوکرد. جا ڕۆیشت.

بنیاتی سروشتی کاری "تەواوکرن" لە ڕستەکانی سەرەوەدا زیادتر بۆ "سروشتی ئەسپێکتی ناوەکان" دەگەڕێتەوە، و جیاوازە لە بنیاتی سیمانتیکی "کۆتایهێنان"، سروشتی ئەسپێکتی ناوەکان وەك ئەرگیومێتی ڕستەکان ڕۆڵ دەبینن. .

(ح) لە نیوەی ڕێگادا باپیر کۆتایی بە گۆرانییەکە هێنا. پێڕا نەگەیشت کۆپلەی کۆتایی بڵێت

(خ) لە نیوەی ڕێگادا باپیر گۆرانییەکەی تەواوکرد. هیچی دیکەی نەما بیڵێت

لە (ت)دا پێشبینی نەگەیشتن بە مەبەستی تێدا دەخوێنینەوە، لە (چ) بێ دوودڵی پێشبینی تەواوکردنی گۆرانییەکە دەکرێت. جیاوازی لە نێوان "کردەوە" و "سەرەنجام"لەوەدایە، کە گەیشتن و نەگەیشتن بە مەبەست لە ڕستەی دواتردا دەبینرێت.

٢ . 3 . 3: کاری ڕووداو و ئاوەڵناوی ئەسپێکتی

کارە ڕووداوەکان، بریتین لەوانەی کە جەخت لەسەر هەبوون یان ڕوودانی پێوەندیی ناوەرۆکەکانیان دەکەنەوە، ئەو پۆلە کارە دەستەیەکن، کە تایبتمەندیی ئایدۆمی لەخۆدەگرن، بۆنموونە، "ڕوودانhappen"، "دەرکەوتنoccur"، "بوون بە turn out-be"، "بەجێهێشتن/دەرچوونexist"، "دەربڕینcome "، to pass، "ڕوودان take place". ئاوەڵناوی ئەسپێکتیش ئەوانەن، کە جەخت لەسەر باری سەرنج یان هەڵسەنگاندنی ناوەرۆك یان چاوەڕوانکردنی ڕووداوەکانیان دەکەنەوە. ئەو پۆلە کارە، کە ئەندامەکانیان دەشێت هەقیقی یان نا هەقیقی بن و ئاستی ڕووکەشی ئاوەڵناوەکان لەخۆدەگرن، بە جۆرێک گرنگیsignificant ، ناوێزە exciting،odd خرۆشان و وروژاند ، شیان likely, چاوەڕوانکردن/بە تەمابوونpossible ، ئیحتیماڵ، گونجان، ڕاستtrue ، هەڵەfalse... نیشاندەدەن، ئاوەڵناوە ئەسپێکتییەکان تایبەتمەندیی سینتاکتیکیان هەیە، کە لە نێو خۆیاندا بە شێوەیەکی بەرچاو جیاوازن، لەکاتێکدا ئەوانەی وەك کاری ئەسپێکتی پیشاندەدرێن، و مامەڵەدەکرێن، ئەندامانی هەر گروپێك لەوانە جیاوازن لە ئەوەکەی دیکە، لە بواری تایبەتمەندیی سینتاکتیکییەوە، بە شوێن (Newmeyer, 1975:12-75)دا بەراوردێك لە ئینگلیزی و کورددیدا، لە مەودای ئەو دوو پۆلە کارە دەخەینەڕوو، ڕوودان، چاوەڕوانکردن/بە تەمای ڕوودان، وەك نموونە لەو دوو پۆلە کارە ئەسپێکتییە وەردەگرین:

1. دەبێت ئەوە ڕووبدات، کە قادر نازەنین بێزاربکات.
2. ئەوە ڕوویدا، کە قادر نازەنین بێزاربکات. (قادر نازەنینی بێزارکرد).

هەردوو ڕستەکە هەمان واتا بەخۆوەناگرن بە تایبەت لە جۆری تیشك خستنەسەردا جیاوازن، و هۆکارەکەشی بۆ پێشکەشکردنی سیمانتیك و بنیاتی باری سەرەوەی دەربڕینەکان دەگەڕێتەوە، لە یەکەمدا خوێندنەوەی مۆداڵ و لە دووەمدا پێرفێکتیڤ وەردەگرن، چاوەڕوانکردن likely و هاوەڵەکانی وەك کاری تێنەپەڕ، کە بە شاراوەیی و لە بنیاتی دووربکەرلەخۆدەگرێت، لە ڕستەکانی خوارەوەدا، ئەوە دەردەکەوێت، کە کارەکان ئاوەڵناوەکان دیاری دەکەن:

3. کە قادر نازەنین بێزاردەکات چاوەڕوانکراوە.
4. چاوەڕوانکراوە قادر نازەنین بێزاربکات.
5. ئەوە چاوەڕوانکراوە کە قادر نازەنین بێزاردەکات. .

به لای (Lakoff, 1970:a)ەوە بنیاتی باری سەرەوەی ئاوەڵناوەکان سەر بە کاتەگۆریی کرۆکی "کارەکانن"، واتە بە شێوەیەکی ژێرخانی وەك سەرەی کارەکان ڕەفتاردەکەن، لەبەرئەوە جیاوازی لە نێوان ئاوەڵناو و کارەکان لە زمانی ئینگلیزیدا، دانەیەکی تا ڕادەیەك ڕووکەشییە، بیرەکانی لە لایەن (Ross, 1969a:352)ەوە کورتکراونەتەوە، بەو شێوەیەی لای خوارەوە، لە (Newmeyer, 1975: 14)ەوە، ڕوندەکرێنەوە:

(1) کاری تێپەڕ هەن بە وێنەی "هێنانbring"، "پشتبەستن بە depend on"، "باوەڕکردن بە trust to" و کارە تێنەپەڕەکان وەك "نوستنsleep" ، "هەڵاوسانbillow"، "دوورکەوتنەوە لە elapse"، بە هەمان شێوە، ئاوەڵناوی تێپەڕیش هەن، بۆ نموونە، "دۆزینەوە لە"، "تووڕە بوون لە"... و هەروەها. و ئاوەڵناوی تێنەپەڕ. بۆ نموونە، "مردوو، سوور، و نابەجێ". .

(2) هەندێك کار بە وێنەی "زانینknow"، "هیوا خواستنhope"، "خوێندنەوە read"، هەموو ئەوانە پێویستییان بە بکەری ئاژەڵی هەیە، "شەق" پێویستی بە بکەری مرۆیی و "لەقە" پێویستی بە بکەری ئاژەڵی هەیە، لە کاتێکدا کارەکانی دیکە، بۆ نموونە، "elapse پێدراڕۆیشتن/تێپەڕبوون، بەسەرچوون، واگەیاندن entail، درێژبوونەوە بە ژێردا subtend، و هەروەها"، پێویستیان بە بکەری ئاژەڵ نییە.

(3) "بازدان، تێهەڵدان، بیناکردن"، دەتوانن لە ڕستەی فەرمانییدا بەکاربهێنرێن، بەڵام هی دیکە، بۆ نموونە، "لەیەکچوون، وەرگرتنی میرات، گومانکردن، و..." نا، دەگوترێ "بازبدە" بەڵام ناگوترێت "لە دایکت بچۆ!". هەندێك ئاوەڵناو، بۆ نموونە، "بەئەدەب، ڕاستگۆ، مەعقوڵ"، دەتوانن لە فەرماندا بەکاربهێنرێن، بەڵام "تاریك، قەڵەو، سکپڕ و..." نا. دەگوترێت "بە ئەدەب بە!" بەڵام "تاریك بە!" نا. .

3. ئەنجامەكان

پوختەی ئەنجامە هەرە درشت و بەرچاوەكانی توێژینەوە لە كارە ئەسپێكتییەكان لە زمانی كوردیدا، لەم چەند خاڵەی خوارەوەدا بەرجەستە دەبێت:

(١) تایبەتمەندیەتیی گروپێكی كارن لە زماندا بە شێوەیەكی دیارو جیا ڕەفتاردەكەن، بە جۆرێك بریتین لە دەستەیەك لە كار، كە دەتوانرێت بە ڕێگەیەك یان یەكێكی دیكە لە ڕەفتارو تایبەتمەندیەتیی كارەكانی دیكە جیابكرێنەوە، ئەوەش بە پێی سروشتی زمانی ژێر توێژینەوە دیاری دەكرێن.

(٢) ئەو گروپە كارانە لە لایەن (Freed, 1979)ەوە لە زمانی ئینگلیزیدا توێژینەویان لە بارەوە كراوە، كە وەك "نیشاندەر" ڕەفتاردەكەن، هەریەك لەوانە ئاماژە بۆ دانەیەك یان یەكێكی دیكە لە بەشەكانی ڕووداوەكە دەكات، كە لە تەواوكەرەكانیاندا ناویبراوە.

(٣) لە هەرزمانێكدا لە نێویاندا زمانی كوردی، كارە ئەسپێكتییەكان ئەو كارانەن، كە ڕستەی تەواوكەری لەگەڵ ناو و ناوە سەرەتاییەكان وەك بەركارەكانیان وەردەگرن.

(٤) كارە ئەسپێكتییەكان، وەک نیشاندەرو ئاماژەكەر ڕەفتاردەكەن، و هەریەكەیان ئاماژە بۆ بەشێكی ڕووداوێكی دیاریكراو دەكات، بە شێوەیەک واتاكەیان ئاماژە بۆ جۆرێكی تایبەت لە بارودۆخ زیادتر لە یەكێكی دیكە دەكات.

(٥) كارە ئەسپێكتییەكان وا دەبینرێن وەك ئەوەی، جەختكردنەوە و باری سەرنج لە بارەی بارودۆخی دەربڕراوبن، كە دەكرێت بگوترێت ڕاستەوخۆ جەخت لە سەرەتا، ناوەڕاست و كۆتایی بارودۆخەكان دەكەنەوە.

(6) ئەسپێكت تێڕوانینی قسەكەریان نووسەرە بۆ كردەوە، یان بارودۆخی باسكراو، دیاریكردنی تایبەتمەندیی كارە ئەسپێكتییەكانیش لەسەربنەما و بناخەی واتا دەكرێت.

٤. سەرچاوەكان

1. Anderson, J. (1971). The Grammar of Case: Towards alocalistic theory. Cambridge University press.
2. Bache, C. (1982). Aspect and Akctionsart: Towards a SWmantic Distinction. Hornal of Linguistic 18, 57-72.
3. Bache, C. (1997). Thre Study of Aspect, Tense, and action. Peter Lang.
4. Bolinger D. (1977). More on the Present Tense in English: in Language
5. chomsky, N. (1965). Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, Mass: The Mit Press.
6. Comrie, B. (1976). Aspect An Introduction to the Study of Verbal Aspect and Related Problem. Cambridge. Combridge Univesity Press.
7. Dahil, O. (1985). Tense and Aspect System. Oxfoerd and New Yor, Blackwell.
8. Farahani, Ali Akbar K. (1990). A Syntactic And Semantic Study of The Tense And Aspect System of Modern Persian. The University of Leeds, The Department of Linguistics and Phonetics.
9. Forsyth. J (1970). A Grammar of Aspect: Usage and Meaning in the Russian verb. Cambridge University Press, pp. xiii, 386.
10. Fowler, R. (1966) (ed.), Essays on Style and Language. London: Routledge & Kegan Paul, pp. ix + 188.
11. Freed, A. F. (1979) The Semantics of English Aspectual Complementation. D. Rediel publishing Company, London : England.
12. Herman, W. (1976). The expression of future time in contemporary British English. Amsterdam: North-Holland.
13. Holt, J. (1943). Etudes d 'aspect, Universite d' Aarhus. Acta Jutlandia 15. Holvoet A. pp. 1 – 9.
14. Huffman, A. (1989b). Teaching the English Tenese. CUWPl, 10, 1 – 65.
15. Keenan, Edward L. (1971). Studies in Linguistic Semantics. Holt, Rinehart and Winston. Unicersity of Pennsylvania.
16. Kiparsky, p. & Carol kiparsky (1971). "Fact" in D. D. Steinberg and Leon A. Jakobovits (ed.) Semantics, Cambridge University press.

17. Lakoff, G. (1970a). on Generative Semantics Things. University of Chicago

18. Lyons, J. (1977). Semantics I-II. London, Cambridge & New Yourk: Cambridge Univesity Press.

19. Newmeyer Frederick J. (1975). English Aspectual verbs. University of Washington.

20. Perlmutter David M. (1966). The Tow Verbs Begin. Waltham, Massachusetts

21. Porzig, W. (1927). Zur Aktionsart indogermanischer prasensbildungen in indogermanische Forschungen. 45s. 152 ff.

22. Rosenbaum, P. S. & Jacobs, R. A. (1968) English Trasformtional Grammar. Waltham: Mass, Blaisdell Pub. Co., pp. X+ 294.

23. Ross, John R. (1969). Auxiliaries as main verbs. In W. Todd (Ed.), Studies in philosophical linguistics (Series 1). Evanston, IL: Great Expectations Press.

24. Ruhl, C. (1968). A study in Lingustic Semantics. State university of New Yourk press, Albany.

25. Smith, C. S. (1983). A theory of Aspectual choice. Linguistic Society of America. Vol. 59, NO. S. pp. 479 – 501.

26. Swan, M. (1980). Practical English usage. Oxford University Press, Oxford.

27. Tobin Y. (1993). Aspect in the English Verb. Process and Rusult

28. Wierzbicka, A (1988). The Semantics of Grammar. John Benjamins Company, Amesterdam/ Philadelphia.

29. Windfuhr, G. L. (1979). Persian Grammar – History and State of its study. Mouton Publishers, the Hague. Paris. New Yourk.